

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

DIEGHIEGAIDOLU

ديغيجادو

Հրատարակութիւն Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի

نشرة جمعية القاهرة الخيرية الأرمنية العامة

ՏՈՔԹՈՐ ՎԻԳԷՆ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ (1961-2022)

Ատենապետ ՀԲԸՄի Գահիրէի Մասնաճիւղին

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրական մտորումներ	1
ՀԲԸՄիության խօսքը տոքթ. Վիգեն Ճիգմենեանի Յուզարկաւորութեան	2
Վիգեն Ճիգմենեան Լուսաշող Անձնաւորութիւնը Պ. Թ	3
Բաժանում Սօսի Ներքերեան-Յակոբեան	4
ՀՀ վերստին կը բանայ իր դռները	5
Մահուան 40-ամեակ	6
Chritch-ի նոր նուաճումը	8
ՓԹԻԹ-ի կայքին բարեփոխումն ու փթթումը	11
ՀԲԸՄի 92-րդ Ընդհանուր Ժողով	14
«Փորձանաւոր Քայլերգը»	15
Առաջին հայ բժշկուհիները	17
«Արցախի Կոթողային Մշակոյթը»	19
Ներշնչում	20
Զարմանուհի	21
Ժամանակակից բառարան	22
Հայ Գրագիտուհիները Հրանտ Ասատուր	23
Ծիրանի Անոյշ Սօսի Ներքերեան-Յակոբեան	25
Եգիպտացի Վիպագրուհին	26
Ձուկերը	26
Ալ Ազհար եւ Ծաղրանկարչութիւն	27
Կարճ լուրեր	28
Աղեքսանդրիոյ ՀԲԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ Մրցաշարքը	31
Շնորհակալութիւն	

«Տեղեկատու»ի այս թիւին հետ կցուած կը գտնէք «Պայծառ Անհատականութիւն մը» գրքոյկը, նուիրուած ՀԲԸՄի Գահիրեի Մասնաճիւղի ատենապետ, վաղամեռիկ տղթոր Վիգեն Ճիգմենեանի:

ԽՄԲԱԳԻՐ
Մարուշ Երամեան

**ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ԽՈՐՀՐԱՍՏՈՒ**
Տոքթ. Վիգեն Ճիգմենեան

**ՍՐԲԱԳՐԻՉ
ՎԵՐՍՏՈՒԳԻՉ**
Անայիս Ճիգմենեան

**ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ
ՁԵՒԱԽՐՈՒՄ**
Շահէ Լուսարարեան

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Nubar Digital

**Գահիրեի ՀԲԸՄ-ի
լուրերուն հետեւեցէք
www.agbuegypt.com
կայքէջով:**

**Ծանօթացէք «Հայաստան
եւ Հայերը Արաբական
Մամուլին մէջ. 1876-1923»
հաւաքածոյի նիւթերուն
www.arminmedia.com
կայքէջով:**

**«Տեղեկատու»ի յօդուածա-
գիրներուն արտայայտած
կարծիքները անպայման-
օրէն չեն ներկայացներ
Գահիրեի ՀԲԸՄի պաշտո-
նական տեսակէտները:**

Թիւ 104 Նոր Զրջան
ՅՈՒԼԻՍ 2022

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ

Տարօրինակ ժամանակաշրջանի մը մէջ կ'ապրինք, անորոշութեան եւ սպասումի, կամ անորոշ սպասումի շրջան մը, եւ ասիկա ամբողջ մարդկութեան համար, թէեւ տարբեր պատճառներով: Սփիւռքը սրտատրոփ կը սպասէ Արցախի հարցին ու չի գիտեր՝ բարին՞ վ պիտի աւարտի, թէ՞ կրկին պիտի մտնենք պատերազմի եւ զոհերու շատ ցաւոտ շրջանը: Հայաստան կը սպասէ Ռուսիա-Ուքրանիա պատերազմի աւարտին – որ այնքան ալ մօտ չի թուիր – որովհետեւ իր տնտեսական կայունութիւնը կը բխի շրջանի կայունութենէն: Մեծ երկիրները իրենք եւս կը սպասեն այս պատերազմի աւարտին, որովհետեւ կարծես անակնկալի եկած են իրենց հասած մեծ վնասներէն – առաջին անգամն է որ պատերազմ հրահրող երկիրները իրենք եւս վնասներ կը կրեն ու կը մոռնան իրենց ահաւոր շահերը: ահաւոր կ'ըսեմ, որովհետեւ այդ շահերը կու գան ժողովուրդներու կեանքին եւ բարօրութեան հաշտոյն:

Բոլորս ալ, այս կամ այն չափով, անորոշ սպասումներու մէջ ենք եւ ճիշդ այդ պատճառով ալ տարօրէն անհանգիստ ենք: Թերեւս շատ միամիտ ըլլայ խօսքս, բայց կ'ըսեմ՝ երբ բնութեան աղէտներն ու համաճարակները աւերներ կը գործեն, հարկ կա՞յ որ պատերազմներ ստեղծուին, երկիրներ քանդուին եւ անհամար կեանքեր զոհ երթան:

Բայց այս օրերուն ա՛յս է իրավիճակը եւ բոլորս ալ, կամայ թէ ակամայ, այդ կացութեան մէջ ինկած, կը համակերպինք:

Դժուար ժամանակներ են ո՛չ միայն Ռուսիա-Ուքրանիա պատերազմին պատճառով, այլ նաեւ անոր համար, որ բնութիւնը եւս անհանգիստ է, անկայուն: Յունիսի վերջին շաբթուան ընթացքին քանի մը մեծ աղէտներ ցնցեցին աշխարհը՝ Իրանի հարաւը ցնցող երկրաշարժը, Աւստրալիոյ աննախադէպ հեղեղներն ու ողողումները, Իտալիոյ Փօ գետի ջուրերուն նուազումը եւ ջրանցքներուն չորացումը, Յունաստանի վախը մեծ հրդեհներու հաւանականութենէն, երկրագունդին տաքութեան անհամեմատ բարձրացումը, որուն հետեւանքով բեւեռի սառցալեռներու հալիլն ու ցունամիներու սպառնալիքը ...

Կարծես աշխարհը կ'եռեւեփի մեծ վտանգի մը նախազգացումով եւ գլուխը կորսնցուցած չի գիտեր ինչ ընել. եւ փոխանակ հանդարտօրէն ելքեր փնտռելու, աւելի ու աւելի կը

խրի քանդումի սահանքներուն մէջ:

Դրականը այն է, որ մեր գաղութը կը փորձէ իր սովորական առօրեան պահել, մանաւանդ փոքրերուն եւ պատանիներուն համար, անոնց հայթայթելով զարգացումի եւ ժամանցի միջոցներ, ինչպէս օրինակ ճատրակի դասընթացք, փինկ-փոնկի փորձ, պարի շաբաթական ժամ, նկարչութեան ժամ, թուային խաղերու մրցանք եւ այլն:

Իսկ պասքէթի փորձերը, որոնց մեծ եռանդով կը մասնակցին գաղութիս երիտասարդներն ու երիտասարդուիկները, պատանիներն ու փոքրերը, կը մնան ամառուան գլխաւոր զբաղումը:

«Տեղեկատու»ի այս թիւը կարծէք հայուիներու նուիրուած ըլլայ. Նախկին եգիպտահայ նկարչուի Քրիստին Չատըրճեան, որ Artist Chritch կը ստորագրէ իր գեղանկարները, երեւցած է Ֆրանսայի կարեւոր հանդէսներէն մէկուն մէջ, որուն կ'անդրադառնանք. ու թէեւ կը նախընտրէինք իր հետ անմիջական հանդիպում մը եւ հարցազրոյց մը ունենալ, այս անգամ սակայն կը գոհանանք իր աշխատանքին անդրադառնալով:

Կը ներկայացնենք առաջին հայ բժշկուիկները, Ամերիկայի եւ Հայաստանի մէջ, եւ անոնց կարեւոր ներդրումը այս ասպարէզին:

Մանկական «Փթիթ» թերթին կայքէջը, որուն խմբագրուիկին Վերժին Չերչեան-Աբրահամեանն է, վերափոխուած ձեւով կը ներկայանայ իր փոքրիկ ընթերցողներուն, միշտ խղճամիտ եւ բժախնդիր աշխատանքով սատարելով արեւմտահայերէնին եւ զայն նաեւ հաճոյքի եւ խաղի լեզուի վերածելով:

Եւ ի վերջոյ՝ մահուան 40-ամեակն է ՀԲԸՄի կարեւոր եւ մեծ նուիրատուներէն մէկուն՝ Սաթենիկ Ճանիկ Չագըրի, որուն մէկ հին հարցազրոյցը կը ներկայացնենք, յիշեցումի կարգով:

Շատ մեծ եւ շատ խորունկ ցաւով այստեղ կ'արձանագրենք անժամանակ շիջումը համայնքիս ազնուագոյն անդամներէն մէկուն՝ տոքթոր Վիգէն Ճիզմէճեանին, ՀԲԸՄիութեան Եգիպտոսի Շրջանակային Յանձնաժողովի փոխ ատենապետն ու Գահիրէի Մասնաճիւղին ատենապետը: Մեր այս թիւին յաւելուածը նուիրուած է իրեն:

ՀԱՐԱՄԻՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏՈՔԹ. ՎԻԳԷՆ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱԽՈՐՈՒԹԵԱՆ

Բոլորիս սուգը մեծ է եւ ցաւը խորունկ, երբ այսօր եկած ենք յարգանքի մեր վերջին տուրքը մատուցելու ՀԱՐԱՄԻՈՒԹԵԱՆ սիրուած եւ կարկառուն անդամներէն մէկուն անժամանակ մահուան համար:

Կարելի չէ խօսքերով նկարագրել եւ սպառել անհատականութիւնը տոքթ. Վիգէն Ճիզմէճեանի, անձ մը, որուն ներկայութիւնը կը լեցնէր գաղութին կեանքը, միութենական թէ մարզական ասպարէզներու մէջ:

Մանկութենէն, հակառակ իր հանդարտաբարոյ նկարագրին, եռանդուն եղած է միշտ եւ փայլուն, ոչ միայն դպրոցական եւ համալսարանական ուսման, այլ նաեւ միութենական կեանքին մէջ:

Պատասխանատւութեան գիտակցութիւնը զինք առաջնորդած է իր անսակարկ նուիրումը բերելու Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան աշխատանքներուն, երբ տասը երկար տարիներ օժանդակած է անոր աշխատանքներուն, առանց պաշտօնական որեւէ պիտակի, որմէ ետք անմիջապէս Գահիրէի մասնաճիւղին ատենապետ կարգուած է, իր համակարգուած մտածողութեան եւ աշխատանքին համար:

Նախակրթական ուսումը Հելիոպոլսոյ Նուպարեան Ազգային վարժարանին մէջ ստանալէ ետք, յաճախած է Յիսուսեան երկրորդականը եւ վկայուած Գահիրէի Համալսարանէն, որպէս ատամնաբոյժ-վիրաբոյժ:

Եղած է հաղորդակցութեանց տնօրէն եւ պաշտօնական բանբեր ֆութպոլի Ափրիկեան ֆետերասիոնին, անդամ ՖԻՖԱյի աշխարհի մրցումները կազմակերպող յանձնախումբին, եղած է տեղեկատուութեանց պատասխանատու աշխարհի ախոյեանութեան մրցումներուն, պաշտօնական լրատու եւ ծրագրումի տնօրէն ափրիկեան ֆութպոլի ախոյեանութեան, Եգիպտոս, անդամ ՖԻՖԱյի լրատուութեան յանձնախումբին, անդամ Եգիպտոսի ֆութպոլի միութեան գործադիր յանձնաժողովին, ՖԻՖԱյի լրատուութեան պատասխանատու աշխարհի ախոյեանութեան մրցաշարքին,

Գանատա, ՖԻՖԱյի պատուիրակ ֆութպոլի միջազգային մրցումներուն, ծրագրումի տնօրէն ՖԻՖԱյի աշխարհի ախոյեանութեան երիտասարդաց մրցումներուն, Եգիպտոս:

Եգիպտահայ համայնքէն ներս ունեցած է ծաւալուն գործունէութիւն՝

Եղած է անդամ Գահիրէի ՀԱՐԱՄԻ Կոունկերգչախումբին, օժանդակ անդամ Գահիրէի ՀԱՐԱՄ-ՆՈՒՊԱՐԻ երիտասարդաց վարչութեան, խմբապետ ՀԱՐԱՄ-ՆՈՒՊԱՐԻ սկաւուտական շարժումին, անդամ, ապա ատենապետ Գահիրէի ՀԱՐԱՄ-ՆՈՒՊԱՐԻ երիտասարդաց յանձնախումբին, անդամ Գահիրէի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, վարչութեան անդամ Գահիրէի ՀԱՐԱՄ-ՆՈՒՊԱՐ մարզական ակումբին, անդամ Գահիրէի Թեմական ժողովին, օժանդակ անդամ Գահիրէի ՀԱՐԱՄ վարչութեան, խմբագիր Եգիպտոսի ՀԱՐԱՄ կայքէջին, խմբագրական խորհրդատու ՀԱՐԱՄ «Տեղեկատու» հանդէսին, անդամ ՀԱՐԱՄ Եգիպտոսի Շրջանակային Յանձնաժողովին, ապա՝ փոխատենապետ եւ մինչեւ օրս՝ ատենապետ ՀԱՐԱՄ Գահիրէի մասնաժողովին:

Տակաւին այնքան բան ունէր տալիք իր եռանդէն եւ աշխատանքէն Եգիպտահայ գաղութին թէ իր ծննդավայր երկրին՝ Եգիպտոսի: Նման հարուստ կեանքի մը այսպէս բրտօրէն դադարումը մեզ խորունկ ցաւով կը լեցնէ, ինչպէս եւ կ'ափսոսանք մեր համայնքի գալիք սերունդներուն, որոնք ա'լ առիթը պիտի չունենան հանդիպելու տոքթոր Վիգէն Ճիզմէճեանին, ծանօթանալու իրեն եւ վայելելու իր մարդկային մեծարժէք յատկութիւնները:

ՀԱՐԱՄի Շրջանակային Յանձնաժողովին եւ Գահիրէի Մասնաճիւղին անունով Աստուծոյ մխիթարութիւնը կը հայցենք իր մօր, տիկնոջ, դուստրերուն, ընտանիքին բոլոր անդամներուն, ինչպէս եւ մեր համայնքի իւրաքանչիւր զաւկին համար: Լոյսերու մէջ հանգչի իր գեղեցիկ հոգին:

ՎԻԳԷՆ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ ԼՈՒՍԱՇՈՂ ԱՆՁՆԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մարդկային կեանքի մէջ կը հանդիպինք կերպարներու, որոնք կը ցոլացնեն որոշ երանգներ, որոնց ամբողջութիւնը կը ներկայացնէ ենթակային անհատականութիւնը: Որքան շատ ըլլան այդ երանգները, այնքան զգալի կ'ըլլայ ենթակային զատորոշութիւնը իր շրջապատէն: Վիգէն Ճիզմէճեանի պարագային այդ երեւոյթը խիստ զգալի էր:

Իր անհաշիւ եւ սրտաբոլս սատարը այն բոլոր ծրագիրներուն, որոնց իր թանկագին մասնակցութիւնը բերած էր, տուած է օգտաշատ արդիւնք:

Ան ելոյթ ունեցած է հայկական, եգիպտական եւ միջազգային ամպիոններէ, պատուաբեր կերպով ներկայացնելով մեր գաղութը եւ ընդհանրապէս եգիպտոսը:

Հայկական շրջանակին մէջ երբ կը հիմնուէր ՀՄԸՄ-ՆՈՒՊԱՐԻ սկստուական շարժումը, Վիգէն Ճիզմէճեան հոն էր տիկին Շողիկ Կարիպեանի հետ, առաջնորդելու այդ շարժումը, հասցնելով զայն բարձրագոյն մակարդակի:

Երբ պէտք էր Գահիրէի ՀԲԸՄի կայքէջը ստեղծել, Վիգէն Ճիզմէճեան հոն էր, կայքէջը կազմողին հետ մօտէն զբաղելով բոլոր մանրամասնութիւններով եւ նրբութիւններով:

Երբ պէտք էր ՀՄԸՄ-ՆՈՒՊԱՐ ակումբին պատմութիւնը վերծանել եւ ներկայացնել անոր էութիւնը, Վիգէն Ճիզմէճեան հոն էր, խորանալու արխիւային նիւթերուն մէջ, փաստելու համար, թէ ՀՄԸՄ-ՆՈՒՊԱՐը կազմուած է երկու՝ ՀՄԸՄ եւ ՆՈՒՊԱՐ միութիւններու միաձուլումով: Երբ հարկ էր մշակել եգիպտահայ միջ-ակումբային պասքէթպոլի ամառնային մրցաշարքերու օրէնքները, Վիգէն Ճիզմէճեան հոն էր իր գործակիցին՝ Պերճ Միսքեանին հետ, խմբագրելու համար այդ օրէնքները:

Ասոնցմէ զատ, եգիպտական շրջանակներու մէջ երբ կարիքը եղած է, Վիգէն Ճիզմէճեան մաս կազմած է եգիպտական ֆութպոլի ֆետերասիոնին, ուր անմնացորդ նուիրումով ծառայած է, կազմելով ֆետերասիոնի օրէնքներուն համակարգը: Վիգէն Ճիզմէճեան հոն էր, որպէս 20 տարեկանէն վար ֆութպոլիստներու համաշխարհային մրցաշարքին ծրագրման ընդհանուր տնօ-

րէն:

Վիգէն Ճիզմէճեան հոն էր, երբ կարիքը կար FIFAի կողմէ քննիչ մը նշանակելու, Գանատայի մէջ տեղի ունեցած ֆութպոլի պատանեկան համաշխարհային մրցաշարքին:

Հոն էր Վիգէն Ճիզմէճեան, երբ պահանջը կար ֆութպոլի ընդարձակ ասպարէզին մէջ բարձր եւ պատասխանատու պաշտօններ վերցնելու:

Միջազգային ձեռնակներու կազմակերպութեան մէջ իր ձեռք ձգած փորձառութիւնը օգտակար եղաւ իր սիրած միութեան 100-ամեակին առիթով, 2006 թուականին Գահիրէի մէջ կազմակերպուած տօնակատարութիւններուն որակը փրոֆէսիոնալ մակարդակի հասցնելու:

Կ'արժէ յիշել, որ Վիգէն Ճիզմէճեան երբեւէ հետամուտ չէ եղած տիտղոսաւոր պաշտօններու, որուն փաստը այն է, որ երկար տարիներ ՀԲԸՄի Գահիրէի վարչութեան անդամակցած է օժանդակի կարգավիճակով: Սակայն երբ 2007 թուականին տեղի ունեցած ընտրութիւններուն, գնահատելով իր լուռ եւ նուիրեալ աշխատանքը, միաձայնութեամբ ընտրուած է Միութեան վարչութեան ատենապետ, այդ պաշտօնը ձեռնհասօրէն վարած է մինչեւ իր վաղահաս մահը:

Եւ այս լուսաշող մարդուն բաշխած յորդառատ լոյսը, ճակատագրին յեղակարծ մէկ խաղով կը կտրուէր եւ մենք բոլորս կը կորսնցնէինք խոր մթութեան մէջ, խարխափելով փնտռելով լոյսի այն աղբիւրը, որուն վարժուած էինք, եւ որ աւաղ, անվերադարձ մեկնած է:

Կը մաղթենք, որ տիրող մթութիւնը շուտով փարատի եւ այս լուսաշող մարդուն յաջորդող նորեր գան, իր թողած հսկայ բացը գոցելու:

Վիգէն Ճիզմէճեանի անմոռանալի տիպարը միշտ պիտի յիշուի զինք ճանչցողներուն եւ իր հետ գործակցողներուն կողմէ, որպէս շրջապատին անսակարկ նուիրումով ծառայած անձնաւորութիւն:

Յարգանք իր բարի ու նուիրեալ կեանքին եւ խունկ ու աղօթք իր յիշատակին:

Պ.Թ.

ԲԱԺԱՆՈՒՄ

«Մի **աֆդապուս** է կալիս», փայփլուն աչուկներով, քիչ մը թոմպուլիկ կազմով, բաց սրճագոյն սահուն մազերը ճակտին ինկած, ուրախ-ուրախ ցատկոտելով ութնամեայ Վիգէնին մանկական ծայնը ականջիս մէջ է տակաւին ...:

1970-ին Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութեան վարչութիւնը, առաջին անգամ ըլլալով Գահիրէ-Երեւան **չարթըր** թռիչք կազմակերպած էր եւ եգիպտահայ գաղութէն 105 անձեր մասնակցած էին դէպի մայր հայրենիք այս հոգեպարար ուխտագնացութեան:

«Հանրապետութեան Հրապարակ»ին Արմենիա հիւրանոցին դիմացը երկարող խաղաղ ու լայն մայթին վրայ կը սպասէինք մեր զբօսապտոյտի **աֆդապուսին**, որ կ'ուշանար ու մեր երախայական ծանծրոյթը փարատելու համար կը վազվզէինք եւ կը զուարճանայինք սրամիտ Վիգէնին շատ շուտ ընկալած արեւելահայերէնի շեշտով նախադասութիւնները լսելով:

Իսկապէս որ անգուգական անձ մը եղած է Վիգէնը իր կեանքի բոլոր հանգրուաններուն: Ձեռնարկներ կը կազմակերպէր ու կը ղեկավարէր զանոնք հե-

զասահ ու շատ յաջող կերպով: Կ'աշխատէր ու աշխատելու եռանդ կը սերմանէր շուրջիններուն մէջ: Յատուկ ձիրք ունէր երիտասարդներուն հետ վարուելու եւ միշտ քաջալերական խօսքեր ունէր անոնց: Գաղութային մարզական բազում խնդիրները իր լայնախոհ ու առողջ դատողութեան շնորհիւ լուծումներ կը գտնէին:

Մեր աւելի քան յիսուն տարուան բարեկամութեան ընթացքին ան միշտ եղած է փնտռուած, սիրուած ու յարգուած անձ մը: Իր տարած դժուար թէ փոխարինելի վարչական, մարզական եւ ազգային աշխատանքները, որ կը կատարէր առանձինն, լուռ եւ առանց յոխորտալու, քանի մը անձերու պիտի կարօտին, որպէսզի աւարտի հասնին:

Անողորմ հիւանդութիւնը վաղաժամօրէն սպառեց իր կեանքի կանթեղին ձէթը: «Կենաց հրապարակ»ին վրայ կանգնած ի գուր կը սպասենք Վիգէնին, որ ա'լ պիտի չգայ, երբեք:

*Սօսի Ներսիսեան-Յակոբեան
Օգոստոս 2022*

ՀՀՎ ԿԵՐՍՏԻՆ ԿԸ ԲԱՆԱՅ ԻՐ ԴՌՆԵՐԸ

Եգիպտոսի ՀԲԸՄԻ Հայկական Համա-
ցանցային Համալսարանին արձա-
նագրուած են 32 հայերէն լեզուի եւ 19
ճատրակի ուսանողներ

Մեծ ուրախութեամբ եւ խանդավառու-
թեամբ է որ Եգիպտոսի ՀԲԸՄԻ Հայկա-
կան Համացանցային Համալսարանը
(ՀՀՎ) տօնախմբեց 2022-ի իր վերաբա-
ցումը, երկու տարուան դադարէ մը ետք,
որ տեղի ունեցած էր «Գովիտ 19» համա-
ճարակին պատճառով:

Վերաբացման հանդիսութիւնը տեղի
ունեցաւ Զորեքշաբթի, 18 Մայիս 2022-ին,
երեկոյեան ժամը 7-ին, Գահիրէի ՀԲԸՄԻ
Հելիոպոլսոյ Զագրը Մշակութային Կեդ-
րոնին մէջ: Ներկայ էին Գահիրէի ՀԲԸՄԻ
ատենապետը, ծրագրին պատասխանա-
տունները, ինչպէս նաեւ հայերէն լեզուի եւ
ճատրակի համար արձանագրուած բոլոր
ուսանողները: Ներկայ էին նաեւ ճատրա-
կի ուսանողներուն ծնողները:

Հանդիսութեան բացումը կատարեց
Գահիրէի ՀԲԸՄԻ ատենապետ տոքթ. Վի-
գէն Ճիզմէճեան: Ան ներկաներուն բարի
գալուստ մաղթելէ յետոյ ծանրացաւ այն
կէտին վրայ, թէ որքան կարեւորութիւն
կու տայ ՀԲԸՄը հայերէն լեզուի պահ-
պանման, ուսուցման եւ տարածման հա-
մար: Ապա խօսք առաւ ՀՀՎի դեսպան եւ
աւագ խորհրդատու տիկին Աննա Տօ-
լապճեան-Թրայեան: Ան բարի գալուստ
մաղթեց իրենց դասընթացքները շարու-
նակող ուսանողներուն եւ ողջունեց նո-
րեկները:

Գահիրէի ՀԲԸՄԻ Հայկական Համա-
ցանցային Համալսարանը հիմնուած է

2013-ին: Անկէ ի վեր, ՀՀՎի եւ Գահիրէի
ՀԲԸՄԻ միացեալ ջանքերով, մասնաճիւ-
ղը ունեցած է աւելի քան 65 ուսանողներ
հայերէն լեզուի եւ ճատրակի նիւթերէն
ներս եւ այդ թիւը կը շարունակէ աւելնալ:

Օրուան ձեռնարկին ուշագրաւ իրա-
դարձութիւնը եղաւ ՀԲԸՄԻ Հայկական
Համացանցային Համալսարանի հիմնա-
դիր նախագահ դոկտ. Երուանդ Զօրեանի
կողմէ ստացուած ողջոյնի խօսքը եւ
շնորհաւորութիւնները: Գահիրէի ՀԲԸՄԻ
Հայկական Համացանցային Համալսա-
րանը խորապէս մեծարուած կը զգայ, որ
յարգարժան նախագահը ժամանակ յատ-
կացուցած է եւ Հայաստանէն ուղիղ եթե-
րով կապ հաստատած, յայտնելու համար
իր ջերմ քաջալերական խօսքերը եւ այս
առիթով հաղորդած է հետաքրքրական
տուեալներ ՀՀՎի շուրջ:

Դոկտ. Զօրեանի կ'ընկերակցէր Արփի-
նէ Թաւաքալեան: Ան տնօրէնն է ՀՀՎ ըն-
կերակցութեան եւ գործողութեանց խմբա-
կին, որ գլխաւոր միջոցն է հաղորդակցե-
լու համար Հայաստանի ՀՀՎին հետ:

Անկէ յետոյ ցուցադրուեցաւ Հայաստա-
նի Համացանցային Համալսարանի յա-
ռաջդիմութեանց մասին տեսերիզ մը:
Ներկաները շատ տպաւորուած էին տե-
ղեկանալով ծրագրերու զանազանու-
թեանց եւ արհեստագիտութեան մէջ ՀՀ-
Վի ունեցած կարողութեանց, որոնք
պատմականօրէն նախընթացը եղած են
առջանց կրթութեան:

շար. էջ 19

ՄԱՀՈՒԱՆ 40-ԱՄԵԱԿ

Այս փարի կ'ամբողջանայ մահուան քառասնամեակը (1982) ՀԲԸՄի կարելոր նուիրապրուներէն մէկուն՝ Սաթենիկ Ճանիկ Չագըրի, որուն հոգեհանգստեան արարողութիւնը փեղի ունեցաւ Կիրակի, 15 Մայիս 2022-ին, Գահիրէի Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր փաճարէն ներս:

Իր իշխանավայել նուիրապրութենէն ետք, 1979-ին, «Տեղեկաբու» պարբերագիրքին երիտասարդ թղթակիցները հարցազրոյց մը ունեցած են փիկին Չագըրի հետ, զոր կրկին կը հրամցնենք մեր ընթերցողներուն, իր յիշատակը յարգելու եւ զինք կրկին անգամ բարիով յիշելու համար:

Գրութեանս ընկերացող լուսանկարը վերաբարդութիւնն է փիկին Սաթենիկ Ճանիկ Չագըրի դիմանկարին, որ աշխատանքն է անգլիացի նկարիչ Նոէլ Րիչըրփզի, իրագործուած 1970 թուականին:

ՀԲԸՄի երիտասարդներս, նախապէս առնուած ժամադրութենէ մը ետք այցելեցինք տիկին Ճանիկ Չագըրի բնակարանը, ուր ունեցանք մտերմիկ զրոյց մը:

Տիկին Չագըր կը բնակի առանձին, իր Զամալէթի վիլլային մէջ, որ շրջապատուած է գեղեցիկ ու խնամուած պարտէզով մը: Տունը թանգարան մըն է, տիկին Չագըր՝ արուեստագիտուհի մը, որուն չի պակսիր նաեւ կեանքն ու երեւոյթները դիտելու իւրայատուկ ձեւ մը:

–Տիկին Չագըր, կարելի՞ է իմանալ թէ ուր ծնած եւ մինչեւ Գահիրէ ձեր հաստատուիլը ուր ապրած էք:

–Ծնած եմ Պոլիս՝ Գատըգիւղ: Թէ՛ հօրս գործին փոխադրութեան եւ թէ՛ ջարդերուն պատճառաւ տեղափոխուեցանք Անգլիա, Մանչեսթըր: Մանկութիւնս եւ երիտասարդութեանս մէկ մասը անցուցած եմ Անգլիոյ մէջ: 29 տարեկանիս հայրս կորսնցուցի եւ մինչեւ Եգիպտոս գալս մնացի մօրս եւ եղբօրս հետ:

–Տիկին Չագըր, ուրեմն ձեր կազմաւորման շրջանը անցուցած էք Անգլիա. այն ատեն ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ այսքան լաւ հայերէն կը խօսիք:

–Հայերէնս կը պարտիմ հօրս: Հայրս օրական ժամ մը կը յատկացնէր ինծի հայերէն սորվեցնելու: Հայրս էր որ ինծի ներշնչեց հայ ըլլալու հպարտութիւնը, հակառակ այն ժամանակուան հայերուս հանդէպ եղած օտարներու արհամարհական վերաբերմունքին:

–Ձեր երիտասարդութեան շրջանին սովորական երեւոյթ չէր իգական սեռին ուսում ստանալը: Ո՞ր եւ ինչպէ՞ս ստացած էք ձեր ուսումը:

–Ուսումը միայն դպրոցներուն մէջ չէ որ կը գտնուի: Կեանքը ինքնին մեծ դպրոց մըն է: Գալով լեզուներուն, անգլերէնս սորվեցայ ինքնաբերաբար, Անգլիա ապրելուս, հայերէնը, ինչպէս ըսի, հօրս կը պարտիմ, իսկ ֆրանսերէնը սորվեցայ ինքնաշխատութեամբ եւ գիրք կարդալով: Սակայն լեզուներ գիտնալը զարգացած ըլլալ չի նշանակեր: Լեզուն պարզապէս առիթ կու տայ զարգանալու, որուն միակ ճամբան ընթերցումն է:

–Կրնայի՞ք պատմել ձեր անձնական կեանքէն յիշարժան դէպք մը, որ ձեր վրայ ազդած ըլլայ:

–Նոր ամուսնացած էի եւ ամուսինս ու ես կը պատրաստուէինք Եգիպտոս մեկ-

նելու: Շատ նուրբ ժամացոյց մը տեսայ Անգլիա եւ խնդրեցի ամուսինէս որ գնէ, բայց ամուսինս իսկոյն մերժեց: Ամուսինիս բնաւորութիւնը տակաւին լաւ չէի ճանչնար, քանի որ իրարու ծանօթացած էինք նամակագրութեամբ: Ուստի շատ նեղուեցայ: Երբ Գահիրէ հասանք, ժամացոյցը արդէն հոն էր, ինչ որ զիս շատ յուզեց ...

-Ի՞նչ կը խորհիք կիներու իրաւունքներուն մասին:

-Կը խորհիմ որ կիները շատ լաւ կ'ընեն գործի լծուելով այր մարդոց կողքին: Մեր ժամանակը տարբեր էր: Ձեզի դէպք մը պատմեմ: Ընկերուիկներէս մէկը Ամերիկա գնաց եւ օր մըն ալ զիս հրաւիրեց որ Ամերիկա այցելեմ եւ այդ առիթով իրենց օճառի գործարանն ալ տեսնեմ: 21 տարեկան էի: Մայրս եւ եղբայրս անմիջապէս արգիլեցին որ Ամերիկա ճամբորդեմ: Ո՞ր տեսնուած էր որ աղջիկ մը մինակը ճամբորդէր: Սակայն այնքան տարուած էի իմ ճամբորդութեանս գաղափարով, որ առանց այլեւայլի գացի եւ երկրորդ կարգի տոմսակ մը գնեցի: Անշուշտ, երբ առտուն իրենց յայտնեցի փափաքս եւ ցոյց տուի տոմսակս, յանդիմանուեցայ: Բայց այս դէպքը պատճառ եղաւ, որ եղբայրս արգելք չըլլայ որ ուսումս շարունակեմ: Ուստի, թէեւ տարիքով մեծ, երկու տարի յաճախեցի մարմնակրթանքի գոլէճը: Առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքին եղբայրս կը թղթակցէր Ճանիկ Չագըրի հետ: Ես ալ սկսայ թղթակցիլ եւ այս թղթակցութեան արդիւնքը եղաւ ամուսնութիւնս:

-Բոլորս գիտենք որ արուեստագիտուհի մըն էք: Ինչպէ՞ս կազմուեցաւ ձեր մէջ արուեստագիտական ճաշակը:

-Մանկութենէս կը սիրէի արուեստները, մասնաւորաբար նկարչութիւնը: Մանկութեանս, դպրոցը յատուկ ուշադրութիւն կը դարձնէի գծագրութեան դասերուն: Հետագային ցուցահանդէսներ ու թանգարաններ սկսայ յաճախել: Երբ Գահիրէ եկայ, նկարչութեան դաս առի Աշոտ Զօրեանէն: Կը հիանամ Կոյայի եւ Ռէմպրանդի վրայ: Չեմ հասկնար թէ Փիքասոյի ինչին կը հաւնին:

-Կրնայի՞նք գիտնալ ձեր այժմու զբաղումները:

-Ես, ինչպէս միշտ, կը կարդամ: Կարդալը մեծ դպրոց մըն է: Ընթերցումներուս կողքին, հոգ կը տանիմ տան մաքրութեան եւ կը խնամեմ շուներս: Տարիներ առաջ շատ կը զբաղէի արեւոյշներով: Արեւուշական շարժումը ե՛ս հիմնեցի Եգիպտոսի մէջ:

-Ըսելիք մը ունի՞ք հայ երիտասարդներուն:

-Ուեւէ երիտասարդի կ'ըսեմ՝ կարդա՛, կարդա՛, կարդա՛: Իսկ հայ երիտասարդին կ'ըսեմ՝ քեզմով բարձրացուր հայ անունը: Ճանչցի՛ր քու ժողովուրդիդ պատմութիւնը եւ միւս ժողովուրդներուն պատմութիւնները, որպէսզի կարենաս ծանօթացնել հայը օտարին:

-Ինչպէ՞ս հասած էք ձեր ներկայ բարգաւաճ վիճակին:

-Նախ աշխատելով, ապա խնայելով եւ յետոյ խնայուած դրամս վերածելով կալուածի կամ իրեղէնի: Անշարժ կալուածները եւ իրեղէնները իրենց արժէքը չեն կորսնցներ, մինչդեռ դրամը օրէ օր կ'արժեզրկուի: Այս կալուածս տարիներ առաջ գնած եմ եւ այսօր իր գինը հազարապատիկ աւելցած է:

-Ի՞նչ պատճառներէ մղուած ձեր կալուածը ՀԲԸՄի նուիրեցիք:

-Առաջին՝ վստահութիւն ունիմ որ ՀԲԸՄը իմ փափաքներս պիտի գործադրէ: Երկրորդ՝ իմ սիրելի ամուսինս եւ մենք ընտանեօք հաւատաւոր անդամներ եւ գործօն ժողովականներ եղած ենք այս մեծ հիմնարկին: Երրորդ՝ ՀԲԸՄը Սփիւռքի մէջ պատկառելի անուն մը եւ հաստատ կռուան մըն է մեր ազգապահպանման գործին համար: Չորրորդ՝ զաւակ չեմ ունեցած, հետեւաբար ՀԲԸՄը իմ զաւակս կը նկատեմ:

Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, տիկին Սաթենիկ Ճանիկ Չագըր առոյգ է, սրամիտ եւ լաւատես: Իր խօսակցութիւնը գիտէ համեմել անձնական փորձառութիւններէ բխող պատմութիւններով եւ հոգեբանական վերլուծումներով:

Զուարթ տրամադրութեամբ կը բաժնուինք իրմէ:

Երիտասարդական Տեղեկագրու

CHRITCH-Ի ՆՈՐ ՆՈՒԱՃՈՒՄԸ

Հակառակ մեր բուռն փափաքին մտերիմ եւ կենդանի զրոյց մը ունենալու – անշուշտ առցանց – այս համեստ եւ խորունկ գեղանկարչուհին հետ, չկրցանք իրագործել մեր փափաքը, բայց շարունակեցինք հետեւիլ գեղանկարչական իր նորութիւններուն, միշտ հպարտ զգալով որ մե՛ր գաղութին ծնունդն է ան:

Վերջերս, երբ Ֆրանսայի նշանաւոր հանդէսներէն մէկը՝ Maison et Jardin (Տուն եւ Պարտեզ) իր Մայիս 2022-ի թիւին մէջ ամբողջ երկու էջեր յարկացուցած է Քրիշի արուեստին, ներկայացնելով իր նկարներէն մէկ քանին, յօդուածը խորագրելով՝ «Միջազգային գեղանկարչուհի մը էականին փնտրութիւն մէջ», մենք այս առիթը օգտագործեցինք զինք ներկայացնելու, իր մասին հանգամանալի ձեւով խօսելու եւ օտար մամուլի մը կարծիքը փոխանցելու մեր ընթերցողներուն:

Ահա թէ ի՞նչ կ'ըսէ Maison et Jardin-ի յօդուածագիրը Քրիշի մասին.

«Նկարը, որը գտաւ» Քրիշին: Ըլլալով հետաքրքրասէր, ան կը դիտէ եւ կը վերլուծէ իր միջավայրը, բայց կ'առաջնորդուի երեւոյթները այլ ձեւով տեսնելու ցանկութեամբ: Իրեն համար մեծ բացայայտում եղած է երկրորդականի մէջ նկարչութեան ուսուցչին իրաւերը՝ դուրս ելլել նկարչութեան աւանդական ձեւերէն:

Անընդհատ շրջապատը ուսումնասիրելով, Քրիշի հայեացքը կը զարգանայ եւ գունապնակը կը հարստանայ իր ըրած ճամբորդութիւններուն ազդեցութեան տակ: Ուր ալ որ գտնուի՝ Գանատա, Արաբական Միացեալ Էմիրութիւններ թէ 2015 թուականէն իր վեր Փարիզ, Քրիշի արմատները կը խորանան, ընդլայնելով իր աշխատանքը:

Միշտ ուշադիր Քրիշի համար հանդիպումները էական են. խորունկ է իր նայուածքը, փորձելով հասկնալ դիմացինը, առանց մոռնալու ինքզինք, բայց ձգտելով էական միութեան մը: Այս է որ կը թարգմանուի իր նկարներով:

Միջազգային նկարչուհին համոզումը այս է՝ մի՛ սահմանափակէք դուք ձեզ:

Նկարչութեան իր եգիպտացի ուսուցչը Համէտ Նատան միշտ քաջալերած է

զինք իր սեփական ոճը փնտռել իր էութեան խորքերուն մէջ:

Քրիշ իր կարգին կը խրախուսէ իր աշակերտները գտնելու ամենէն էականը, որովհետեւ որպէս բազմակողմանի նկարիչ, ան ներգրաւուած է գեղարուեստական զարգացման գործընթացին»:

Իր աշխոյժ հայրենի Գահիրէի և նրա արթ-տէքօ ճարտարապետութեան, Խա-

EN QUÊTE D'ESSENTIEL

© CHRISTY - Réseau L'Essentiel, 2021 - Artiste peintre sur toile - 100 x 100 cm

L'œuvre profonde et universelle de Christy est le fruit d'une constante recherche intérieure et d'un regard attentif, inspiré par la diversité de ses rencontres.

C'est - La peinture qui a trouvé - Christy. Curieuse, elle observe et analyse son environnement. Mais elle est guidée par une envie de voir différemment et lorsqu'elle lit, un professeur d'art l'incite à dépasser les méthodes classiques du dessin, c'est une révélation.

Influencée par sa vibrante ville natale du Caire et son architecture Art déco, par l'art populaire du Khyamiya, les calligraphes arabes et arabes, ou encore l'art platonique, sa formation aux Beaux-Arts l'incite à de nouveaux styles et techniques. Le grand artiste Hamed Naji, qui la forme, l'encourage à rechercher en son for intérieur son propre mouvement. Christy le trouve dans les formes géométriques, les « motifs abstraits de son vécu » qui se transforment en des formes figuratives, en particulier des visages, telle sa célèbre série Foreign Faces. Une incessante quête d'essentiel à laquelle elle met ses élèves, car l'artiste s'est notamment investie dans l'enseignement et le développement de la scène artistique internationale, comme avec le programme Ways of Seeing de l'ADMAI.

En perpétuelle recherche, son regard évolue et sa palette s'enrichit au gré de ses voyages, ou « renaissances ».

Au Canada, aux Émirats arabes unis et en France - où elle est installée depuis 2015 - ses racines se multiplient pour enrichir son œuvre. Toujours à l'écoute, la rencontre est au cœur de son œuvre. Elle observe, cherche à comprendre l'autre, mais sans s'oublier, et l'accueille dans une forme d'union essentielle qui traduit ses toiles. Elle explore ainsi les thèmes du temps, du secret, de la disparition, pour conserver et ancrer patrimoine et émotions des expériences humaines éphémères dans le contemporain.

Son credo : ne jamais se laisser restreindre. Mêlant symbolisme, cubisme et abstraction, Christy joue avec les couleurs, les formes et les textures en mélangeant divers matériaux et techniques - huile, acrylique, fusain, encres, collages, sable, textiles, fleurs... - pour dialoguer avec des œuvres en techniques mixtes, des peintures, des dessins, qui laissent place à l'imagination du spectateur.

Première et exposée à travers le monde, Christy poursuit sa quête artistique et prépare une exposition personnelle à Paris. Elle fait également découvrir son œuvre dans son atelier de Rueil sur rendez-vous.

www.christy-art.com

Museo & Jardins magazine Mai 2021 - 207

յամիայի հանրաճանաչ արուեստի, հայկական և արաբական գեղագրութեան կամ նույնիսկ փարաունական արուեստի ազդեցութեամբ՝ Եգիպտոսի մայրաքաղաքի կերպարուեստի անոր կրթութիւնը կը բանայ զինք բազմաթիւ նոր ոճերու եւ նոր թեքնիքի:

Artist Christy, Քրիստին Չատըրճեան

ինչպէս կը ճանչցուի իր արուեստի անունով, ծնած է Գահիրէ (Եգիպտոս) եւ երկար տարիներ Գանատա եւ Արաբական Միացեալ Էմիրութիւններ ապրելէ ետք, այժմ կ'ապրի եւ կը գործէ Փարիզ (Ֆրանսա):

Անոր գեղարուեստը կը բեւեռուի ժամանակ-յիշողութիւն-անհետացում առանցքին շուրջ: Արուեստագիտուիին կ'ուսումնասիրէ մարդկային փորձառութիւնները եւ զանոնք կը վերադասաւորէ, յոյս ունենալով մարդկային ապրումներն ու մտածումները խարսխել ժամանակին մէջ:

Իր աշխատանքը կը բանի սիմպոլիզմով, cubism-ով եւ abstraction-ով: Իր նկարներուն մէջ երեւցող դիմանկարները, իրենց զարդերով, կը բացայայտեն փարաունական արուեստին եւ մշակութիւն ազդեցութիւնը, ինչպէս նաեւ հայկական եւ արաբական գեղագրերը:

Իր խառն մետիա-ով (Mixed media) իրագործուած գեղանկարները կը նշեն մեր աշխարհի բազմազանութիւնը, միաժամանակ յիշեցնելով մարդկային փորձառութեան ընդհանրականութիւնը: Գոյները, ձեւերը եւ հիւսուածքները կը միաձուլուին ծանօթ ձեւերու մէջ, որոնք սակայն տեղադրուած են abstract համադրութիւններու մէջ:

Քրիստին Չատըրճեան 1984 թուականին աւարտեր է Գահիրէի Գեղարուեստի

ակադեմիան, ստանալով պատուաւոր կոչում, իսկ Գահիրէի Ազգային երիտասարդական ցուցահանդէսին նուաճած է առաջին մրցանակը, իր խճանկարին համար:

Հանրաճանաչ դարձած է իր «Օտար դէմքեր» շարքով, ցուցադրուած 2010 թուականին, ցուցադրուած Նիւ Եորքի, իսկ իր «Հրաշքներու երկիր» եռեակը ցուցադրուած է Ապու Տապի, 2011 թուականին:

Քրիշ ղեկավարած է «Տեսողական Ուղիներ» կրթական ծրագիրը եւ արուեստի համագումարները, ADMAF-ի համար (Abou Dhabi Music and Art Festival):

2013 թուականին իր «Մարդասիրական» ծրագիրը ընտրուած է մասնակցելու Ֆլորենցիա քաղաքին (ԻՌտալիա) երկամեայ «Արուեստ Էթիկայի»:

2016-ին Քրիշի աշխատանքը Փարիզի մէջ արժանացած է Monte Dei Fiori մրցանակին:

2019-ին իր աշխատանքը ընտրուած է աշխարհի 30 արուեստագէտներու գործերու շարքին, CARAVAN ARTS-ի «Global

Mosaic» ծրագրին համար:

2020-ին Քրիշի աշխատանքը ընտրուած է Փարիզի Grand Palais սրահին կողմէ:

Քրիշ անդամ է քանի մը մասնագիտական համախմբումներու՝ Maison des Artistes (Ֆրանսիա), Եգիպտոսի նկարիչներու միութեան (Յունեսկո) եւ Քէպէքի նկարիչների միութեան (RAAV) անդամ, նա 2008 թուականին Ապու Տապի գտնուող «Fanaan» արուեստի խումբին հիմնադիր անդամներէն էր, որ ստեղծուած է Արաբական Միացեալ Էմիրութիւններու մայրաքաղաքին գեղարուեստական համայնքը համախմբելու եւ զարգացնելու նպատակով:

Մասնակցած է խմբային բազմաթիւ ցուցահանդէսներու եւ ունեցեր իր անհատական ցուցահանդէսները՝ Եգիպտոս, Ֆրանսա, Հոլանտա, Պելճիքա, Լիբանան, Գանատա, Նիւ Եորք, Տուպայ, Ապու տապի:

Իր աշխատանքները մաս կը կազմեն անհատական եւ հանրային բազմաթիւ հաւաքածոներու:

ՓԹԻԹ-Ի ԿԱՅՔԻՆ ԲԱՐԵՓՈՒՈՒՄՆ ՈՒ ՓԹԹՈՒՄԸ

Համավարակի պարտադրած նոր ապրելակերպը եւ առցանց ուսուցումի կիրարկումը ապացուցեցին, որ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Հայկական Բաժանմունքի(ԳԿՀ-ՀԲ) որդեգրած ուղղութիւնը՝ արեւմտահայերէնի զարգացումը իրականացնել զանազան առցանց նորարար ծրագիրներով, տեղին ու իրաւացի էր: Կրթական նոր ծրագիրներու եւ մանաւանդ երիտասարդներու նորարար մօտեցումներու արեւմտահայերէնով ստեղծագործելու ջանքերը քաջալերելու քաղաքականութեան մէջ ներառուեցաւ նաեւ ՓԹԻԹ մանկապատանեկան կայքի վերանորոգումն ու աշխուժացումը:

2010 թուականին թիւ 0 փորձառական համարով հրապարակ իջած ՓԹԻԹ մանկապատանեկան պարբերաթերթը 2015-ի վերջաւորութեան ունեցաւ իր ելեկտրոնային առաջին տարբերակը՝ կայքը, իսկ 2016-ին երկրորդը՝ բջջային հեռախօսներու յաւելուածը, շնորհիւ ԳԿՀ-ՀԲ-ի պատասխանատուներուն ամբողջական նեցուկին: Եռամսեայ հերթականութեամբ եւ անվճար՝ հայ մանուկին ու պատանիին հասանելի կը դառնայ ՓԹԻԹ-ի կայքը www.e-ptit.com եւ յաւելուածը PTIT-ՓԹԻԹ:

ՓԹԻԹ իր փորձառական համարին լոյս տեսած օրէն նպատակադրած էր սփիւռքահայ նոր սերունդին մէջ քաջալերել հայերէն ընթերցասիրութիւնը եւ հարստացնել անոր առօրեայ խօսակցութեան բառամթերքը՝ մատուցելով բարոյական բովանդակութեամբ պատմութիւններ, առակներ, առողջապահական գիտելիքներ, իրենց տարիքին յարմար ժպիտներ, հանելուկներ եւ մանաւանդ լեզուական, թուաբանական եւ այլ բնոյթի խաղեր:

Ելեկտրոնային ՓԹԻԹ-ը, տպագիր տարբերակին առընթեր, շա-

րունակեց փթթիլ, կիրարկումովը փոխներգործուն խաղերու՝ լսատեսողական յաւելեալ հնարքներով: ԳԿՀ-ՀԲ-ի շարունակական նիւթաբարոյական քաջալերանքով բազմացան հերթական թարմացումները եւ ՓԹԻԹ վերածուեցաւ զոյգ Ամերիկաներէն մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելք փնտռուած կայք մը: Ըստ համակարգչային վիճակագրական տուեալներու, ՓԹԻԹ-ի կայքի այցելուներու թիւը հասած է շուրջ 122,000-ի, իսկ ՓԹԻԹ-ի յաւելուածի ներբեռնողներու թիւը՝ շուրջ 48,000-ի: Համավարակի առցանց ուսուցումի ժամանակամիջոցին ՓԹԻԹ-ի կայքը եւ մանաւանդ լեզուական խաղերն ու պատմուածքները յաճախ օգտագործուեցան բազմաթիւ սփիւռքահայ վարժարաններու հայրենաւանդ ուսուցիչներուն կողմէ իբրեւ առցանց ուսուցումի յարմար միջոց:

Համավարակի տարածումին ու շարուն-

ԳԻՏԷԻՐ ԹԷ...

Հետաքրքրական տեղեկութիւններ ծաղիկներու մասին

Ծաղիկները շուրջ 130 միլիոն տարի առաջ յայտնուեցան բնութեան մէջ:

Արեւածաղիկը թունաւոր նիւթեր կ'արտադրէ, որ կրնայ փճացնել քովի բոյսերը:

Ոչ բոլոր ծաղիկները անուշ կը բուրեն: Ամենէն մեծ ծաղիկը ամենէն զօրաւոր հոտը ունի եւ կը կոչուի դիակի ծաղիկ (corpse flower) իր շատ անհամոյ հոտին համար:

Կարգ մը ծաղիկներ կ'ուտուին ինչպէս վարդը, խոկիկը (pansy) եւ յուսամը (lavender):

Վարդը ամենէն շատ ժողովրդականութիւն ունեցող ծաղիկն է: Անոր կը յաջորդեն շուշանը (lily), խոլորձը (orchid) եւ մարգարտածաղիկը (daisy):

Դարերով ծաղիկները օգտագործուած են կախարդութեան մէջ: Օրինակ, առաջ կը հաւատային, որ քրքումը (crocus) տեսիլք կամ խաբկանք կը յառաջացներ:

Ծաղիկները գործածուած են նաեւ բժշկութեան մէջ: Մարդիկ կը հաւատային, թէ կոաբանջարը (dandelion) բուժիչ յատկութիւն ունի:

նակումին առընթեր, ՓԹԻԹ-ի խմբագրությունը եւ ԳԿՀ-ՀԲ-ի պատասխանատուները, յարմարելու համար նոր զարգացումներուն, նախաձեռնեցին ՓԹԻԹ-ի կայքի աշխուժացումին, ծրագրելով հիմնական բարեփոխումներ, գլխաւորաբար պարունակական (երեք նոր բաժիններու յաւելում), որակային եւ ձեւաւորումի բարեփոխումներ, որոնք մեկնարկեցին 5 Մայիս 2022-ին: Այսուհետեւ, ՓԹԻԹ-ի կայքի իւրաքանչիւր թարմացում պիտի ունենայ յատուկ թեմա մը, եւ այդ թեմային առնչուած ամբողջական գիտելիքներ պիտի պարգեւէ իր այցելուներուն:

Մինչ այդ, ՓԹԻԹ-ի տպագիր տարբերակը, որ դադրած էր 2020-ին թիւ 17 համարի հրատարակումով, նոր շունչ մը ստացաւ ՀՀ-ի Կրթութեան, Գիտութեան, Մշակոյթի եւ Սպորտի նախարարութենէն ստացուած պաշտօնական հրաւերով՝ Երեւանի մէջ լոյս ընծայելու յատուկ համար մը, Հայրենիք հաստատուած եւ արեւմտահայերէնով արտայայտուող մասնաւորաբար հալէպահայ եւ պէյրութահայ պատանիներուն ուղղուած: Խանդավառութեամբ եւ ոգեւորումով սկսած աշխատանքը զուգահեռ ընթացաւ ար-

ցախեան 44-օրեայ պատերազմին հետ: ՀՀ Կրթութեան Գիտութեան Մշակոյթի եւ Սպորտի նախարարութեան հովանաւորութեամբ եւ Յովհաննէս Թումանեանի անուան տուն-թանգարանի տնօրէնութեան գործակցութեամբ հրատարակուած ՓԹԻԹ-ի այդ յատուկ համարը լոյս տեսաւ 2020 Նոյեմբերին տխուր ու ճնշիչ մթնոլորտի մը մէջ: Ոչ ծանուցում, ոչ ալ արժանի շնորհանդէս կատարուեցաւ: Սակայն մնաց յոյսը՝ շարունակելու կատարուած յաջող այս փորձը:

ՓԹԻԹ-ի խմբագրությունը կը հաւատայ ազնիւ նախաձեռնություններու յարատեւումի ջանադրութեան: Կը յուսանք որ ՓԹԻԹ պարբերաթերթը կարելիութիւնը պիտի ունենայ շարունակելու իր առաքելութիւնը Սփիւռքի թէ Հայաստանի մէջ: Նաեւ կը մաղթենք որ ԳԿՀ-ՀԲ-ի ամբողջական հովանաւորութեամբ հրապարակուած ելեկտրոնային յաւելուածը եւ բարեփոխուած կայքը շարունակեն իրենց առաքելութիւնը իբրեւ փոքրիկ օղակ մը այն մեծ շղթային, որ ԳԿՀ-ՀԲ-ը, իր այլազան ծրագիրներով կազմած է, ի խնդիր արեւմտահայերէնի պահպանումին ու զարգացումին:

ԳԻՏԵ՞Ս ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐԸ

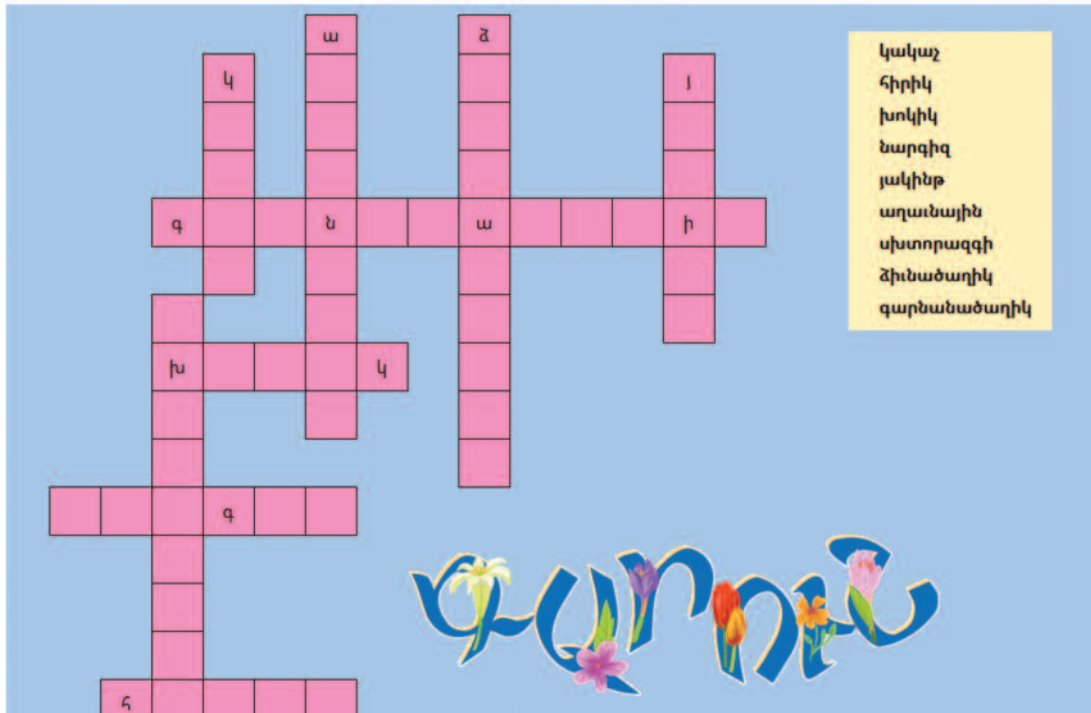
Գարունը շատ-շատերու ամենէն սիրած եղանակն է: Ասոր պատճառները շատ են. մեղմ եւ հաճելի եղանակը, բնութեան զարթօնքը եւ այլն: Կարելի է պատճառ մըն է նաեւ բնութեան մէջ գոյներու, երանգներու զանազանութիւնը եւ պարտէզներէ ու դաշտերէ տարածուող անուշ բոյրը, որոնք կը պարտինք բոլորմնաւէտ ու գոյնզգոյն ծաղիկներուն, ըլլան անոնք մշակուած՝ յատուկ պարտէզներու մէջ, ըլլան՝ վայրի՝ տարածուած ազատ բնութեան մէջ:

Եկէք խաղալով սորվինք մի քանի ծաղիկի հայերէն անունները, բառերը միացնելով նկարին:

ԿԱԿԱԶ	ՅԱԿԻՆԹ	ԽՈԿԻԿ	ՄԱՐԳԱՐՏԱՑԱՆԴԻԿ
ԳԵՐՄԱՍ	ՀԻՐԻԿ	ԱՂԱՆԱՅԻՆ	ՆԱՐԳԻՋ

ԽԱՉԲԱՌԻ ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՃԱՂԻԿՆԵՐՈՎ

Եկեք հիմա անգամ մըն ալ ստուգենք, թե որքան լաւ սորվեցանք ծաղիկներուն անունները լուծելով այս խաչբառը:

Կակաչ
հիրիկ
խոկիկ
նարգիզ
յակինթ
աղանային
սխտորագգի
ձինածաղիկ
գարնանածաղիկ

ԿՐՆԱՊՍ ԸՆՏՐԵԼ ԾԻՇԴ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Սիրելի մանուկ եւ պատանի ընթերցող: Այս բաժինը նոր է ՓԹԻԹ-ի խաղերուն մէջ: Մեր նպատակն է գարգացնել քու գիտելիքներդ տուեալ նիւթին մէջ: Ուրեմն, հետեւեալ հարցումներէն իւրաքանչիւրին տրուած 3 հաւանական պատասխաններէն փորձէ ընտրել ճիշդը:

1. Քանի տեսակ ծաղիկ կայ բնութեան մէջ:

ա) 15.000 տեսակ բ) 250.000 տեսակ գ) 400.000 տեսակ

Պատասխան →

2. Ո՞րն է ամենէն գեղեցիկ ծաղիկը, որ կը կոչուի պարտեզի թագուհին:

ա) վարդը բ) կակաչը գ) յակինթը

Պատասխան →

3. Դարեր առաջ Հոլանտայի մէջ դիւ ծաղիկը աւելի արժեքաւոր էր քան ոսկին:

ա) շուշանը բ) վարդը գ) կակաչը

Պատասխան →

4. Ո՞ր ծաղիկը թունաւոր է կատուներուն համար:

ա) խոկիկը բ) գերմաստը գ) շուշանը

Պատասխան →

5. Ո՞ր գոյնի ծաղիկները աւելի զօրաւոր բոյր ունին:

ա) կարմիր բ) ճերմակ գ) վարդագոյն

Պատասխան →

ՀԲԸՄ
92-րդ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ԺՈՂՈՎ

ԾԱՆՈԹԱԳԻՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միության («Միութիւն») Կեդրոնական Վարչական Ժողովը այսու կը ծանուցանէ եւ կը հրաւիրէ Միութեան բոլոր իրաւասու անդամները մասնակցելու Միութեան **92-րդ Ընդհանուր Ժողովին**, որ պիտի գումարուի **Ճաբար 8 Հոկտեմբեր 2022**-ի առաւօտեան ժամը 11:30-ին, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի «Վաչէ և Թամար Մանուկեան» Մատենադարանի մէջ, Վաղարշապատ, Հայաստան:

92-րդ Ընդհանուր Ժողովի գումարման վերաբերեալ միակ ծանուցագիրն է այս: Հետեւեալ, Միութեան իրաւասու անդամներէն կը խնդրենք որ վերոյիշեալ թուականին ժողովին մասնակցին անձամբ կամ իրենց փոխանորդագիրները՝ գործադրուած եւ վաւերացուած ըստ Ծրագիր Կանոնագրի տրամադրութեան, ել-նամակով կամ նամակատան միջոցաւ ուղարկեն Կեդրոնական Վարչական Ժողովի ատենադպիրին, ամենաուշ մինչեւ 7 Սեպտեմբեր 2022, Կեդրոնական գրասենեակի հետեւեալ հասցէով. agbucb@agbu.org (ել-նամակ)

կամ

Armenian General Benevolent Union

Central Board of Directors
55 East 59th Street, 7th Floor
New York, NY 10022, U.S.A.
(նամակատան միջոցաւ)

ԺՈՂՈՎԻ ՕՐԱԿԱՐԳ

1. Նկատառում եւ վաւերացում Միութեան 2020 եւ 2021 տարեշրջաններու ընդհանուր գործունէութեան տեղեկագիրներուն:
2. Նկատառում եւ վաւերացում Միութեան 2020 եւ 2021 տարեշրջաններու հաշուական տեղեկագիրներուն:
3. Ընտրութիւն Կեդրոնական Վարչական Ժողովի անդամներու:
4. Ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի անդամի մը:
5. Քննարկում վերոնշեալ օրակարգերուն առնչուող որեւէ հարցի, ինչպէս նաեւ ժողովի աշխատանքներուն ընթացքին արծարծուած կամ ըստ Ծրագիր Կանոնագրի ժողովին ներկայացուած հարցերու, կամ անոնց աւարտման կամ հետաձգումին վերաբերեալ:
6. Քննարկում Ընդհանուր Ժողովի յանձնարարութիւններու եւ բանաձեւերու:

Ի Դիմաց Հ.Բ.Ը.ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

Սարգիս Ճէպէճեան
Ատենադպիր

Պերճ Սեդրակեան
Նախագահ

2 Օգոստոս 2022

Միջոցառումներու եւ կեցութեան վերաբերեալ տեղեկութիւններու համար այցելեցէ՛ք՝
agbu.org/general-assembly

«ՓՈՐՁԱՆԱԽՈՐ ՔԱՅԼԵՐԳԸ»

Թեոդիկ, 1920

Թեոդիկ, «Ամենուն Տարեցոյց»ի պատերազմի տարիներուն լոյս ընծայած հատորին մէջ – որ կը կրէ 1916-1920 թուականը – նոյն այս խորագրով կը պատմէ ՀԲԸՄիութեան քայլերգին ողիսականը, պատերազմի ընթացքին:

Ճիշդ է որ «Տեղեկատու»ի («Տեղեկատու» թիւ 87, Ապրիլ 2018, էջ 20-28) թիւին մէջ Պետրոս Թորոսեան փոքրիկ ուսումնասիրութիւն մը ներկայացուցեր էր, թէ ինչպէս ընտրուեցաւ ՀԲԸՄի քայլերգը բազմաթիւ մասնակիցներու քերթուածներուն ընդմէջէն, սակայն Թեոդիկի այս գրութիւնը կարծէք պատմութեան շարունակութիւնը ըլլայ այդ քայլերգին, որ տպուելէ ետք իսկ բազմաթիւ արկածախնդրութիւններ ունեցեր է, ժողովուրդին հասնելէ առաջ:

Բախտին ժպիտով է կարծես, որ քայլերգին տպուած օրինակներէն միայն մէկը ազատեր է, հասնելու համար հայութեան եւ իրաւամբ դառնալու ՀԲԸՄիութեան քայլերգը:

Իր շահեկանութեան համար այստեղ կը ներկայացնենք Թեոդիկի այդ գրութիւնը:

Ասկէ 6 տարի առաջ, եգիպտահայ գերզգայուն բանաստեղծ Մալէգեան Վահանի գրչէն ելած այս գոհար քերթուածը, որ «Փա՛ռք Միութեան» վերնագիրը կը կրէ, իր այժմեութիւնը կը վերստանայ ահա՝ վերապրող վայրավատին¹ հայութեան ներշնչելով նոր աւիւն² ու կորով: Հետաքրքրական է սակայն իմանալ, թէ ինչե՛ր պիտի գային հայրենաշունչ այս ոտանաւորին գլխուն, պատերազմի տարիներուն:

1914-ի Փետրուարին է, որ Գահիրէի Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը կը հրաւիրէր Յ. Սինանեանը, նոյն միութեանը յատուկ քայլերգի մը յօրինման համար, այս քերթուածին վրայ: Երկու ամիս վերջ, տաղանդաւոր երաժիշտ-երգահանը կ'աւարտէր զայն եւ կ'ուղարկէր Կեդրոնին: Իր նուագագրութիւնը հիացումով կ'ընդունուի համանուն Միութեան իբր պաշտօնական քայլերգ, եւ հեղինակը գնահատական նամակ մը կը ստանայ, որմէ կը քաղենք հետեւեալ հատուածը.

«Անոր մէջ ձեր տաղանդը դրած էք եւ յաջողած էք ընել զայն զուարթ, խանդավառող եւ entrainant»³:

Նոյն տարին, Մայիս 10-ին, Միութեան 8-րդ տարեդարձին առթիւ, Հելիոպոլիսի Հիօտոռոմի սրահը կատարուած հանդէ-

Աւերի՛ս, հայե՛ր, ա՛լ սուգը մէկդի,
Նոր արեւ ծագեց մեր ազգին վերեւ,
Հայութիւնն ամբողջ կու տայ ձեռք ձեռքի,
Հայկական Միութեան դրօշին ներքեւ:

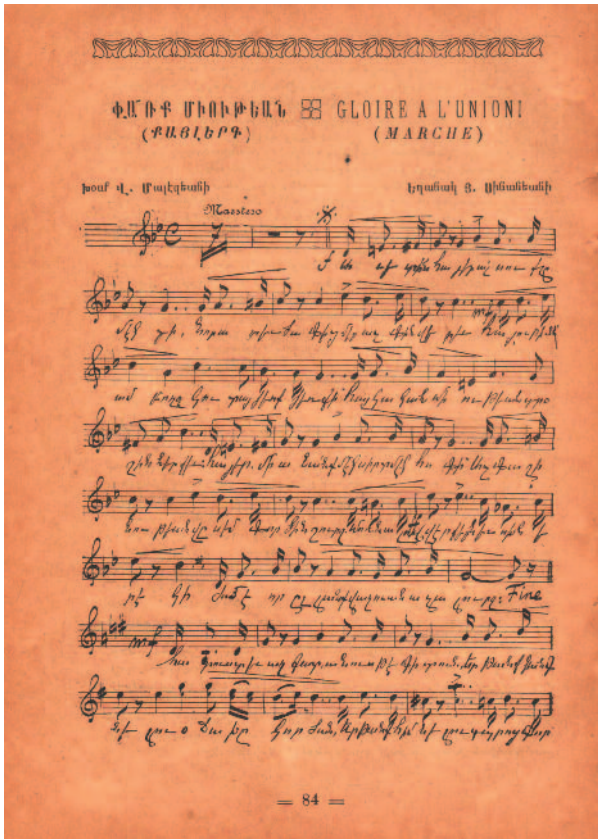
Հայե՛ր, միանանք, մէկ սիրտ, մէկ հոգի,
Ազգաշինութեան վսեմ գործին շուրջ,
Մոռնալով վերքերն ու ոխն երէկի,
Ժամն է որ ըլլանք վաղուան աչալուրջ:

Հարուստ թէ աղքատ, անուս թէ գիտուն,
Երթանք կանգնելու օճախը կործան,
Երթանք հիմնելու դպրոց, գործարուն,
Երթանք մշակին տալ ցանք ու լծկան:

Եթէ ճիշդ է, որ միութիւնն է միայն
Վերջին զօրութիւնն ազգիս քարուքանդ,
Մէկ սիրտ, մէկ հոգի՝ փութանք Միութեան
Սուրբ գործին բերել մեր ուխտն ու եռանդ:

Եւ դուն ա՛լ մի լար, թշուառ Հայրենիք,
Քանզի հրաշքով հայը միացաւ,
Քանզի վաղն ամէնքս՝ գոհ ու երջանիկ՝
Միութեան փառքը պիտի՝ երգենք կարգաւ:

սին, առաջին անգամ ըլլալով կը խմբերգով այդ քայլերգը, մեծ ընդունելութեան արժանանալով բոլոր ներկաներէն: Իսկ Յունիս 13-ին, Սկիւտարի «Հայ Օրիորդաց Ճեմարան»ի ամառային հանդէսին Սինանեան եղբարք կը նուագեն զայն: Նաեւ

Յուլիս 3-ին Կեդրոնականի հանդեսին:

ՀԲԸՄը կը խնդրէ հեղինակէն, որ իր ճաշակով Պոլիս վիմագրել⁴ տայ զայն 1600 օրինակ: Սինանեան կը սկսի գործի եւ մանրանկարիչ Ակայեան կը պատրաստէ կողքի խորհրդապատկերը:

Պատերազմը ծայր կու տայ. հաղորդակցութիւնները կը դադրին, գրաքննութիւն եւ հալածանք կը սաստկանան մայրաքաղաքիս մէջ, մինչ Սինանեան տպագրութիւնն աւարտած էր արդէն Ղալաթիա՝ Մավրօեանի-Քէլլէր վիմագրողներուն ձեռամբ, որոնց մօտ կը թողու սակայն բոլոր օրինակները, ոստիկանական հետապնդումներու հեռապատկերէն սարսափահար:

Կ'անցնին ամիսներ: Նոյն միջոցներուն պատատման⁵ թուղթի չգոյութենէն, ամէն ոք տպագիր գիրքեր ու թերթեր կը ծախէր, թուղթէ քսակներու պատրաստութեան համար: Օր մը Սինանեան Բերայի Շիտակէն անցած պահուն, կը կանչուի Քրիսթիտէսի կողմէ (Նօթայի վաճառական մը), որ կապոց մը ցոյց կու տայ անոր, խանութին մութ մէկ անկիւնը: Միութեան ձօնուած փորձանաւոր քայլերգն

էր – շուրջ 160 օրինակ – զոր թուղթի տեղ գնած էր Քրիսթիտէս մէկ ոսկիի փոխարէն, իր բարեկամը ստոյգ վտանգէ մը փրկելու փափկանկատութեամբ: Աւելորդ է ըսել, թէ կապոցը նոյնութեամբ տուն կը փոխադրուի իսկոյն, ծխանի բոցերուն ճարակ ըլլալու համար, վասնզի ճիշդ այդ օրերուն էր, որ ՀԲԸՄի նախագահ Պօղոս Նուպարի ձերբակալման հրամանագիրը պաշտօնապէս կը հրատարակէին մայրաքաղաքիս բոլոր թերթերը, Պատերազմական Ատեանի կողմէ:

Մավրօեանի-Քէլլէր՝ յոյն եւ գերման վիմագրողք իրարմէ բաժնուած ըլլալով, աշխատանոցնին մթերուած քայլերգին ճակատագիրը կ'ըլլայ ծախուիլ, ծրարի իբր հասարակ թուղթ: Հրա՛ջ որ մէկ օրինակ իսկ չ'անցնիր լրտեսի մը ձեռքը, որ կարող էր բանտի եւ աքսորի դատապարտել տալու ձայնագրողն ու կողքի գծագրիչը:

Բոլոր օրինակները ջարդուած, երկարատեն կը շրջագային նպարավաճառի կրպակներ, եւ հիմա օրինակ մը միայն փրկուած կը մնայ երգահանին քով (4 էջ դաշնակի մասը, կողքին ներսի կողմն ալ՝ քառաձայնի համար պատրաստուածը):

Մեր հրաւերին վրայ Սինանեան իր իսկ ձեռքով գրի առաւ երգի մասը միայն, զոր զետեղած ենք յաջորդ էջերուն վրայ: Կը յուսանք որ իր բառերով եւ երաժշտութեամբ այնքան ցնցիչ տպաւորութիւն գործող այս քայլերգը կորուստէ ազատած, կ'երգուի ու կ'եղանակուի վերստին: Զայն ժողովրդականացնելու համար «օրքէսթրասիոնի» պէտքն անհրաժեշտ ըլլալուն, հեղինակը պատրաստած է արդէն ատոր ձեռագիրն ալ: Ահա թէ որքա՛ն փորձանաւոր կը դառնան երաժշտական խաղերն իսկ, այս երանելի երկրին մէջ:

1 Ցիրուցան եղած

2 կենսունակութիւն

3 Ֆրանսերէն՝ յափշտակիչ

4 քարի վրայ փորագրուելով ստացուած տպագրութիւն:

5 Պատատել = փաթեթ, պատատման, փաթեթու.

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ԲԺՇԿՈՒՀԻՆԵՐԸ

Ամբողջովին անսպասելի երկիրներ է կու գան համաշխարհային բժշկության պատմության առաջին բժշկուհիները՝ Սուրիա, Հնդկաստան եւ Ճաբոն: Անսպասելի բառը թերեւս ճիշդ չէ, որովհետեւ 19-րդ դարուն այս երեք երկիրներն ալ որոշ ներդրում ունեցած են գիտության ասպարէզէն ներս:

Տխուր է հնդկուհի Անանտապայ Ճոշիի կեանքը, որ բժշկական ուսումը Նիւ Եորքի մէջ ամբողջացնելէ ետք, 1886-ին Հնդկաստան վերադարձած է, օգտակար ըլլալու համար իր ժողովուրդին: Սակայն նաուն վրայ շաբաթներ տեւող ճամբորդութեան ընթացքին պալարախտէ (tuberculose) բռնուած է եւ մահացած 1887-ին, երբ միայն 22 տարեկան էր: Հակառակ իր մատուցած տարիքին, տոքթոր Անանտապայ Ճոշիի ձեռքբերումը այդ տարիներուն կնոջ մը համար այնքան մեծ համարուած է, որ իր ծննդեան 150 ամեակին առիթով Արուսեակ մոլորակին վրայ (Venus) խառնարան մը իր անունով կոչուած է:

Հայերը եւս 20-րդ դարու առաջին քառորդին ունեցած են բժշկուհիներ, որոնք արհամարհելով կիներուն վրայ դրուած ընկերային սահմանափակումները, ոչ միայն ուսանած են, այլ եւ աշխատած իրենց մասնագիտութեամբ, կարելոր ներդրում ունենալով ժողովուրդի կեանքին մէջ:

Թէեւ երեքն ալ Հայաստանէն դուրս ապրած են եւ աշխատած, անոնք սակայն իրենց ազգին անունը պանծացուցած են իրենց նորարարութեամբ:

Կը ներկայացնենք զիրենք, իրենց կարելոր գիտերով եւ ներդրումով:

ԱՆՆԱ ԱՍԼԱՆ

Աննա Ասլան այն քիչերէն է, որոնք մասնագիտացած են համեմատաբար նոր ճիւղի մը՝ ծերաբանութեան եւ ծերաբուժութեան մէջ:

1922 թուականին կ'աւարտէ Պոլսարեստի բժշկական կաճառը եւ 1948-1952 թուականներուն կը դառնայ տնօրէնը Պարիզի անուան ծերաբանութեան եւ ծերաբուժութեան ինստիտուտին:

Աշխատանքները կեդրոնացած են ծերաբուժութեան փորձառական, քլինիքային եւ ընկերային հարցերուն վրայ:

Վաղաժամ ծերացումը կանխելու նպատակով Աննա Ասլան ստեղծած է «Գերովիտալ Իր» եւ «Ասլավիտալ» դեղերը, իսկ թուլամիտ երեխաներու բուժումին համար՝ «Երեխաներու Ասլավիտալ» դեղը:

1959 թուականէն Ռումանիոյ ծերաբաններու եւ ծերաբոյժներու նախագահը եղած է,

1982-ին՝ ԽՍՀՄ ծերաբաններու եւ ծերաբոյժներու ընկերության պատուաւոր անդամ եւ կարգ մը այլ երկիրներու ակադեմիաներու եւ գիտական ընկերութիւններու անդամ:

Իր անունով կարգ մը մրցանակներ սահմանուած են, ինչպէս ԳԴՀի (1983), Իտալիոյ մշակութային «Յաղթանակի Արձան» (1984) եւ այլն:

Աննա Ասլանի անունը Հիպոկրատի մարմարեայ յուշարձանին (Յունաստան) վրայ քանդակուած է:

ՎԻՐՃԻՆԻԱ ԱՐԳԱՐ (1909-1974)

Մանկաբոյժ Վիրճինիա Արգարին կը պատկանի Apgar score-ը, որուն արդիւնքին իւրաքանչիւր ծնողք անհամբեր կը սպասէ, վստահ ըլլալու համար իր նորածինին անթերի առողջութեան: 1953-ին հաստատուած այս քննութիւնը գիտական առաջին գործիքը եղած է, որուն միջոցով կարելի կ'ըլլայ կանխագուշակել նորածինի մը առողջական ծանր, երբեմն մահացու հարցերը եւ անոնց լուծումներ փնտռել:

Երբ Վ. Արգար շրջանաւարտ կ'ըլլայ Գոլումպիայի համալսարանէն 1933 թուականին, վիրաբուժութեան մէջ մասնագիտանալու կը ձգտէր: Իր դասախօսներէն մին սակայն չի քաջալերեր զինք եւ Արգար կը մասնագիտանայ անէսթեզիի մէջ եւ կը դառնայ առաջին տնօրէնը 1938-ին հիմնուած Գոլումպիոյ Presbyterian հիւանդանոցի անէսթեզիի բաժանմունքին:

Արգար կը խորանայ բժշկութեան մէջ, գտնելու համար իր մասնագիտութեան ազդեցութիւնները մարդկային մարմնին, ծննդաբերութեան եւ նորածինի մը առողջութեան վրայ: Ինքն է որ հաստատած է այս ցանկը, աշակերտի մը հարցումէն ելլելով: Այս ցանկէն առաջ դժուար էր իմանալ նորածինի մը առողջական վիճակը ծնունդին առաջին ժամերուն. ասիկա պատճառ կը դառնար, որ նորածիններ մահանային այնպիսի պատճառներով, որոնց առաջքը կարելի էր առնել:

Իր յիսունականներուն Վիրճինիա Արգար նոր ճիւղի մը կը սկսի հետեւիլ՝ ընկերային առողջաբանութեան մէջ նուաճելով մագիստրոսական աստիճան, Ճոն Հոփքինս համալսարանէն ներս: Այս ընթացքին է, որ հանրութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ ծնունդի արատները կանխարգելելու միջոցներուն վրայ:

ԱՄՆի նախկին Surgeon General Յուլիոս Ռիչմընտ ըսած է.

«Տոքթ. Վիրճինիա Արգար շատ բան ըրած է մայրերու, նորածիններու եւ սաղմերու առողջութեան համար, շատ աւելին, քան ոեւէ մէկը 20-րդ դարու ընթացքին»:

ԱՆԺԵԼԱ ԵՐԻՔԵԿԵԱՆ

1939 թուականին աւարտած է Շահումեան գիւղի (Վրաստան) միջնակարգ դպրոցը եւ ընդունուած Երեւանի Բժշկական կաճառը:

1943-ին աւարտելէ ետք համալսարանը, կը մեկնի Թիֆլիս եւ կը հետեւի բանակին բժշկական դասընթացքներուն, որմէ ետք իրեն կը տրուի բժշկական ծառայութեան աւագ լիթնանի կոչում:

1944-ին ռազմաճակատ կը մեկնի: Մինչեւ Յուլիս 2 Ուքրանիական ռազմաճակատի թիւ 743 վիրաբուժական շարժական հիւանդանոցին մէջ կը ծառայէ, որմէ ետք կը նշանակուի 15-րդ վաշտի բժիշկ:

1945-ին հիւանդութեան պատճառով կը դադրի զինուորական ծառայութենէն եւ երկար ժամանակ բժշկական սանատորիումներու մէջ կը բժշկուի:

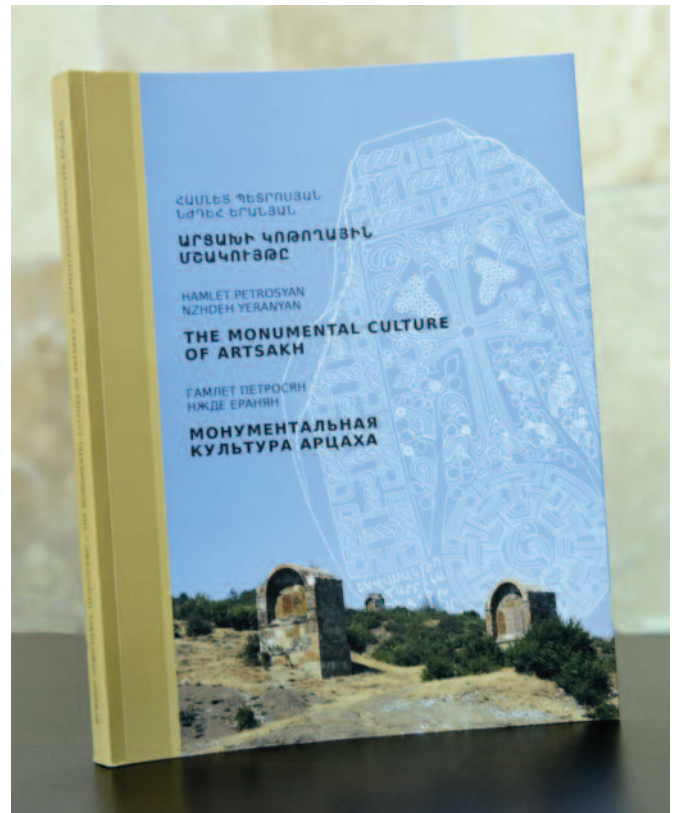
Նոր հրատարակություն

«ԱՐՑԱԽԻ ԿՈԹՈՂԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՅԹԸ»

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միությունը (ՀԲԸՄ), Երեւանի Պետական համալսարանը եւ ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության եւ ազգագրության ինստիտուտը սիրով կը հրաւիրեն ձեզ մասնակցելու Համլետ Պետրոսեանի եւ Նժդեհ Երանեանի «Արցախի կոթողային մշակոյթը» եռալեզու գրքի շնորհանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունիսի 14-ին, ժամը 18:30-ին, ՀԲԸՄի Երեւանի (Հայաստան) կեդրոնի սրահը (Մելիք-Ադամյան 2/2):

Գիրքը կը ներկայացնէ Արցախի կոթողային մշակոյթի հին, անտիկ, վաղ քրիստոնէական շրջանի կոթողները, խաչքարերն ու տապանաքարերը: Ներկայացուած են եւ փաստագրական տուեալներու քննարկումով հերքուած են Արցախի կոթողային մշակոյթի վերաբերեալ ատրպէյճանական զեղծարարութիւնները:

Գիրքը տպագրուած է ՀԲԸՄի Արցախեան թեմաներով հետազօտութիւններու դրամաշնորհային ծրագրով, որուն նպատակն է հետազօտութիւններու միջոցով հանրութիւնը իրազեկ դարձնել Արցախի պատմութեան, մշակոյթին եւ ներկայի խնդիրներուն մասին:

Այս գիրքը տասը տարուան աշխատանքի արգասիքն է երկու նուիրեալ գիտնականներու՝ Համլետ Պետրոսեանի եւ Նժդեհ Երանեանի:

շաբ. էջ 5 էւ

ՀՀՀ ՎԵՐՍՏԻՆ ԿԸ ԲԱՆԱՅ ԻՐ ԴՌՆԵՐԸ

Հայերէն լեզուի երէց ուսանողներ Միշէլ Թազպազ եւ Ժորժ Լաուանտի զուարճացուցին ներկաները ՀՀՀէն ներս սորված իրենց հայերէն զրոյցներով:

Հարցումները, պատասխանները եւ ծրագրերու մասին տեղեկութիւնները տեղի ունեցան ընդունելութեան ընթացքին. բոլոր ներկաները առիթ ունեցան իրարու հետ հաղորդակցելու եւ տօնախմբելու Եգիպտոսի ՀԲԸՄի ՀՀՀի վերաբացումը:

Ցարդ արձանագրուած են հայերէն լեզուի 32 եւ Ճատրակի 19 ուսանողներ, որոնք շաբաթէ մը պիտի սկսին 2022-ի իրենց առաջին եռամսեակը:

Ի բոլոր սրտէ անոնց յաջողութիւն եւ հաճելի դասընթացքներ կը մաղթենք:

**Կայքէջէն քաղեց
Անայիս Ճիզմէճեան**

ՆԵՐՇՆՉՈՒՄ

Թե՛ ինչպես Հայկական Զարդը Դիմադրություն Ներշնչեց Հրեաներուն

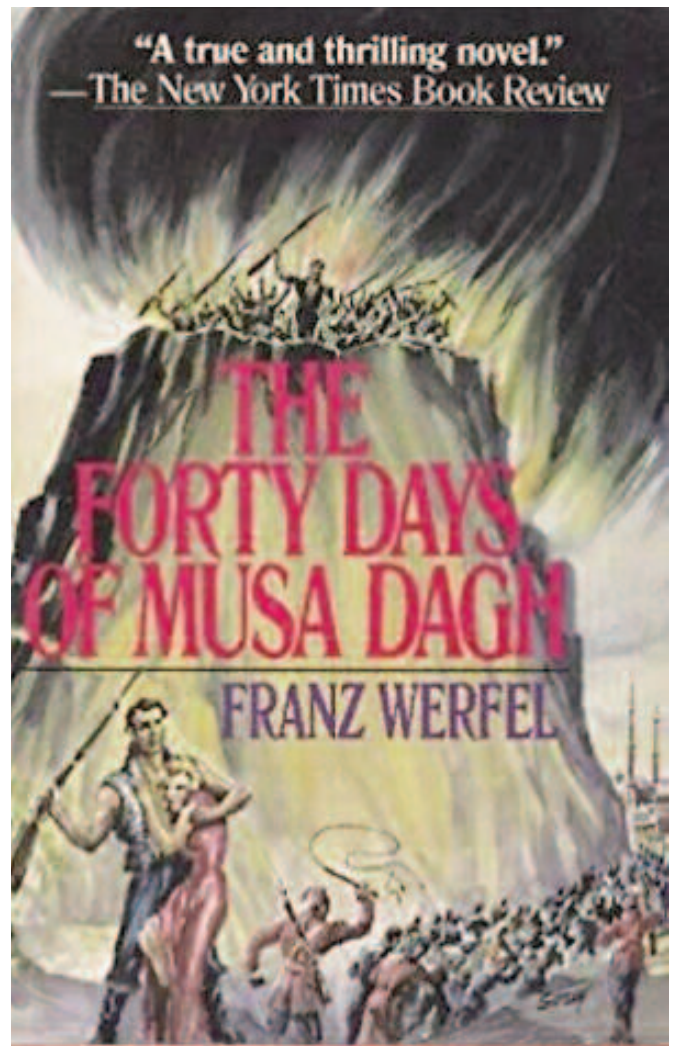
«Իսրայելի ժամանակները» համացանցային թերթը իր 26 Ապրիլ 2021-ի թիվին մեջ, մեծ խորագրով ներկայացուցած է յօդուած մը, որ կը քննարկէ հայոց Ցեղասպանութեան ազդեցութիւնը հրեաներուն վրայ, դէմ դնելու նացիստական հալածանքներուն:

«Երբ Իսրայելի մարտիկները նացիստական կէթօներու մէջ արգելափակուած, ներշնչում կը փնտռէին, իսկական դէպքերու վրայ հիմնուած, հայկական ցեղասպանութիւնը ներկայացնող վէպի մը դիմեցին՝ Չէխիոյ մայրաքաղաք Փրակի մէջ ծնած Ֆրանց Վերֆելի «Մուսայ Լերան 40 Օրերը»ուն, հրատարակուած 1933 թուականին»:

«Թրքական կառավարութիւնը մինչեւ այսօր ալ կ'ուրանայ համաշխարհային Ա. պատերազմի ընթացքին հայերուն դէմ ցեղասպանութիւն գործած ըլլալը: Այս շաբաթ ԱՄՆի նախագահ Զօ Պայտըն թուրքերու կողմէ մէկ ու կէս միլիոն հայերու սպանութիւնը պաշտօնապէս ճանչցաւ որպէս ցեղասպանութիւն: Իսրայել կը շարունակէ չճանչնալ պատմական այս իրողութիւնը: Հայ մարտիկները Մուսա Լերան վրայ թէւ 53 օր դիմադրեցին, Վերֆել իր վէպին մէջ այդ թիւը 40-ի վերածած է, արձագանգելով Հին Կտակարանին: Գերմաներէն վէպը աշխարհի միլիոնաւոր մարդոց ուշադրութիւնը հրաւիրեց հայոց ցեղասպանութեան վրայ եւ օգնեց գաղթականներուն համար մեծ օգնութիւն հաւաքելուն»:

«Հայ ըլլալը անկարելիութիւն մըն է», Վերֆել հայկական այս թեւաւոր խօսքը ներառած է իր գիրքին մէջ:

Գիրքին հրատարակութենէն վեց տարի ետք Նացի Գերմանիան սկսաւ նուաճել Եւրոպան: Գրեթէ անմիջապէս «Մուսա Լերան 40 օրերը» հրդեհի պէս տարածուեցաւ երիտասարդներուն մէջ, որոնցմէ շատեր իրենք գիրքնք կը գտնէին համաշխարհային Ա. պատերազմի ընթացքին հայերուն ապրածին նման կա-

ցութեան մը մէջ: Պատերազմի պատճառաբանութեան տակ ծածկուած օսմանեան բանակը բազմաթիւ ջարդեր իրագործած էր հայերուն դէմ, սկսելով 1915 թուականէն: Բացայայտ ջարդերէն զատ, բազմաթիւ հայեր նաւերու մէջ խցկած, Սեւ ծովին վրայ թափուած եւ խեղդամահ եղած էին:

Նկարահանուած առաջին «մահուան թափօրները» ցոյց կու տան օսմանացիներ, որոնք հայերուն կը քշեն դէպի Տէր Զօրի անապատները: Ծերերն ու մանուկները, որոնք չէին կրնար քալել, անմիջապէս կը գնդակահարուէին: Հազարաւորներ ժայռերէ վար նետուած են, իսկ մանուկներ արեւանգուած վայրագ ցեղախումբերու կողմէ»:

«Զարդերէն տասնամեակներ ետք, կէթօներու մէջ բանտարկուած հրեաներուն համար, հայերուն հանդէպ կատարուած գազանութիւնները շատ նման էին Եւրոպայի հրեաներուն դէմ կատարուածին: Վէպը բոլոր կէթօներու մէջ կը կարդացուէր: Բազմաթիւ հրեաներ որոշեցին իրենց ճակատագիրը իրենց ձեռքերուն մէջ առնել, երբ յարմար ժամանակը գար:

«Մենք իրենց ճակատագիրը կը բաղդատենք մեր ճակատագրին հետ»:

Վարսոյի կէթոյին մէջ «Մուսա Լերան 40 Օրերը» ամենէն աւելի շրջագայութեան մէջ եղող վէպն էր: Երբ Պիալիսթօք կէթոյի ընդդիմադիրները որոշեցին պայքարիլ, ծրագրումի ընթացքին կը խօսէին «Մուսա Տաղի պահը»ի մասին:

«Մէկ բան կը մնայ մեզի ընել՝ ամէն գնով համայնական ընդդիմութիւն ծրագրել, կէթօն մեր Մուսա Տաղը համարել, մեր այս շարժումով Պիալիսթօքի պատմութեան հպարտառիթ մէկ էջը գրել»:

«Եթէ կարդաս այս գիրքը, պիտի յիշես զայն մնացեալ կեանքիդ ընթացքին», ըսած է Մորտէքայ Թանընպաում:

Թանընպաումի եւ վէպին այլ երկրպագուններուն համար դժուար չէր ներգգալ հայերուն պատմական այս դժխեմ փորձառութիւնը: Դարերով քրիստոնեայ հայերը հալածուած էին զիրենք «հիւրընկալող» երկրին՝ օսմանական-թրքական կայսրութեան կողմէ, եւ արգիլուած էին զինուորական ծառայութենէն:

Երբ 19-րդ դարուն կարգ մը հայեր ընդդիմացան այս կացութեան եւ իրաւունքներ պահանջեցին, որպէս պատասխան հազարաւորներ ջարդուեցան: Նման Եւրոպայի հրեաներուն կացութեան, հայերը շատ երկար ժամանակներէ ի վեր կը դիտուէին որպէս «հինգերորդ շարասիւն» պատերազմի ընթացքին, ինչ որ պետութեան պատճառաբանութիւնն էր զիրենք ջարդելու:

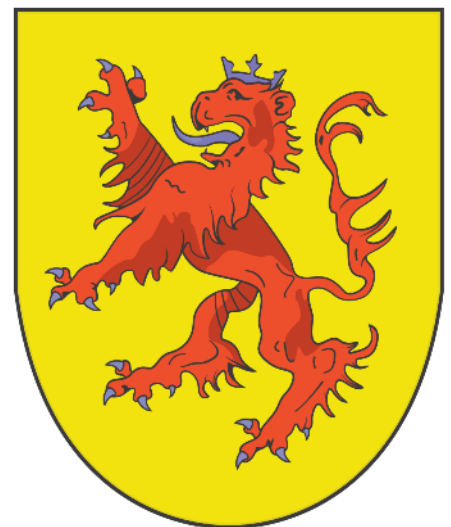
Լիթուանիոյ Վիլնա կէթոյին մէջ «Մուսա Լերան 40 Օրերը» ամենէն աւելի ընթերցուած գիրքն է, ըսած է գրադարանավար Հերման Քուրք: Հրեայ ընդդիմադիրներ, որոնք կ'ուզէին կէթոյէն փախչիլ եւ միանալ պարտիզանական ջոկատներուն, գիրքը ձեռքէ ձեռք կ'անցընէին:

ԶԱՐՄԱՆՈՒՎ

Զարմանուիին անունն է հայոց սպարապետ Հեթում Ռուբինեանի հերոսուի տիկնոջ:

1363 թուականին, երբ արաբները կը պաշարէն Սիսը, Զարմանուիին իր ամուսնոյն կողքին հերոսաբար կը մարտնչի Ատանայի դաշտերուն մէջ: Երբ ամուսինը դաւաճանաբար կը սպաննուի, Զարմանուիին իր Գէորգ զակին հետ կ'ապաստանի Լեռնային Կիլիկիոյ Կոկիսոն ամրոցը, կ'ազատագրէ զայն, կը տիրէ Կապանի ամրոցին եւ փոքրիկ պետութիւն մը կը ստեղծէ ու 65 տարի կը պահէ զայն Զէյթունի լեռներուն մէջ:

Նկարը՝ Հեթումեաններու զինանշանը

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԲԱՌԱՐԱՆ

Յաճախ կը լսենք թե հայերենը ներկայ ժամանակներուն յարմար բառապաշար չունի եւ թե այդ է պատճառը անընդհատ օտար բառերու օգտագործումին:

Շատեր սակայն կը մոռնան, թե հայերենը որքա՞ն ճկուն լեզու մըն է, ատակ նոր բառերու ստեղծումին, որովհետեւ բարդ բառերու կազմութիւնը, բաղդատած այլ լեզուներու, շատ հեշտ է:

Այստեղ կ'ուզենք նոր ժամանակներուն օգտագործուող կարգ մը բառերու հայերէն տարբերակները ներկայացնել, թէեւ գիտենք որ դժուար է սովորութիւնները փոխելը, ինչ ալ ըլլան անոնք. բայց այդ բառերը իմանալը լաւ բան է, մանաւանդ եթէ աստիկա օգտակար դառնայ «հայերենը ներկայ ժամանակներուն յարմար բառապաշար չունի» խօսքի նուազումին:

Առաջին ընթերցումի պարագային այս բառերը կրնան ծիծաղելի թուիլ: Աստիկա սակայն միայն հայերէնին չի վերաբերիր, այլ բառին նորութեան, որովհետեւ կը կարծեմ թէ facebook բառը նոյնքան ծիծաղելի գտած պիտի ըլլան առաջին անգամ զայն լսողները, չէ՞ք կարծեր: Այսօր բոլորս ալ այնքան վարժուած ենք այդ բառին, որ նոյնիսկ ուշադրութիւն չենք դարձներ անոր:

Alzheimer's disease – զառամախտ (զառամ՝ ծեր)

Blog – կայքագիր

Browse – որոնել

Chat – ստեղնագրոյց

Chitchat – չաչանակել (չաչանակ՝ շատախօս)

Code – ծածկաթիւ

Delete – ջնջել

Depression – ընկճախտ (ընկճուելու ախտ՝ հիւանդութիւն)

Dose – դեղաչափ

Draft – սեւագիր

Email – ել-գիր, ել-մակ (ել՝ ելեկտրոնային, մակ՝ նամակ)

Facebook – դիմատետր

Hacker – ցանցահէն (ինչպէս ծովահէն = ծովերու աւազակ)

Hobby – սիրազբաղում

Keyboard – ստեղնաշար

Laptop – գրկադիր

Lobby – սատարորդ (սատարել՝ օգնել)

Logo – առանձնանշան

Memory stick – յուշացպիկ

Messenger – պատգամաբեր

Off-line – արտացանց

Online – առցանց

Password – անցաբառ

Protocole – արարողակարգ

Retouche – վերիպում

Search – որոնում

Facetime – դիմապատկեր

Tweeter – ճռուողական

Update – այժմէացնել

Web – ուտայն

Work-shop – վարժանիստ

Թե՛ հին եւ թե՛ նոր գրականության մէջ փոքր է գրագիտուհիներուն թիւը. Հին Յունաստանի մէջ մէկ անուն յիշուած է՝ բանաստեղծուհի Սաֆօ. հռոմէացիները ոչ մէկ կին գրագիտուհի ունեցած են. ֆրանսուհիներէն կը յիշուին տիկին Տը Մէնթընօն, տիկին Տը Սէվինիէ, տիկին տը Սթալ եւ Ժորժ Սան. անգլուհիներէն ճէյն Օսթին, Էլիզապէթ Պարէթ Պրաունինկ, Ճորճ Էլիք. այլ ազգերու մէջ շատ նուազ է անոնց թիւը, բացի ներկայ ժամանակներէն:

Կնոջ նուրբ, սիրառատ հոգին շատ տաղանդներու ներշնչանք դարձած է, բայց քիչ կիներ կրցած են իրենց տաղանդով անմահանալ: Շատ քիչերն են որ կրցած են մտաւորականութեան բարձր ոլորտներուն մէջ սաւառնիլ եւ իրենց հոգիին զգայնութիւնները գրական ձեւի մը տակ պատկերացնել: Հոգեբան կիներ գտնուած են անկասկած, բայց իրենց հոգեբանական դիտողութիւնները գրաւորապէս ապագային աւանդող կիները մատի վրայ կը հաշուուին:

Պէտք չէ զարմանալ ուրեմն, եթէ հայ կիներն ալ գրական կեանքէ հեռու մնացած են դարերով:

Ունեցած ենք կիներ հին ժամանակներէ, որոնք անմահացած են եկեղեցիին համար զոհողութիւն ընելով եւ ուսումնական եւ բարեգործական հաստատութիւններ հիմնելով, բայց անոնց մէջ քանի՞ կին կրնաք ցոյց տալ, որոնք «գրոց աշակերտ» եղած են: Հաւանօրէն «կրօնաւորեալ կանանց» մէջ կարդալ գիտցողներ կային եւ անոնցմէ կը յիշուի Մարիամ, որ Թ. Դարուն մէջ Սեւանայ վանքը քաշուեցաւ եւ առանձնացաւ այնպիսի խուցի մը մէջ, ուր իրմէ առաջ ոեւէ կին ոտք չէր դրեր: Այս ընթերցասէր կրօնուհին հայ եկեղեցական մատենագրութեան ճոխացման սատարեց, թարգմանել տալով Յովհաննու Աւետարանին մեկնութիւնը:

Սակայն գիր գրել գիտցող կիները աւելի սակաւաթիւ եղած են, որովհետեւ հին դարերէն մեզի մնացած հազարաւոր

գրչագիրները պատրաստողներուն մէջ կին ընդօրինակիչներ գրեթէ չկան: Եթէ հայ կիները գիր գրել գիտնային, մեր եկեղեցական ձեռագիրներուն կարելոր մէկ մասը ապահովաբար իրենց փափուկ ճարտար մատերուն արգասիքը պիտի ըլլար: Վիեննայի Մխիթարեանց վանքին վեց հարիւրէ աւելի ձեռագիրներուն մէջ, հազիւ երկու ձեռագիր կայ կնոջ կողմէ գրուած, երկուքն ալ համեմատաբար նոր, զորս ընդօրինակած է պոլսեցի Բրաբիոն Նօտար, Մատթէոս Դալիւրի քոյրը: Այն կինը որ իր եղբօր հետ մանկանոց մը կը վարէր Պալաթ, ԺԸ դարուն վերջերը եւ ԺԹի սկիզբները, ընդօրինակած է բաւական թուով ձեռագիրներ. անոնցմէ երկուքը Վիեննայի վանքը կը գտնուին, մէկ քանին ալ Արմաշու վանքը եւ Պալաթի եկեղեցին: Ես առիթ ունեցած եմ տեսնելու Պալաթի Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցոյն գանձարանին մէջ Բրաբիոն Նօտարի խղճամիտ կանոնաւորութեամբ ընդօրինակած մէկ գրչագիրը, որուն ձեւաւոր տառերը շատ նպաստաւոր գաղափար մը կու տան անոր գեղագրական ճաշակին վրայ:

Հակառակ հայ կանանց առհասարակ ուսումէ զուրկ մնալուն, հին հայ մատենագրութեան մէջ կը յիշուին սակայն քանի մը կիներ, որոնք ծանօթ են իրենց գրուածներով:

Ասոնցմէ առաջինը Սիւնեցի Ստեփաննոս եպիսկոպոսին քոյրն է՝ Սահակդուխտ, որ ապրած է Ը դարուն: Սահակդուխտ հմուտ երաժիշտ էր եւ երգահան: Ինքզինքը կուսակրօն մենակեցութեան տուաւ եւ քաշուեցաւ քարայրի մը մէջ, ուր անցուց իր բոլոր կեանքը: Իր երաժշտագէտի համբաւը տարածուեցաւ շուրջանակի եւ շատեր կ'երթային աշակերտիլ իրեն: Կրօնական ժամանակագրութիւնը կ'աւանդէ թէ Սահակդուխտ յօրինած է մեղեդիներ եւ կցուրդներ, որոնցմէ մէկը ծայրանուն մըն է տուններու սկիզբի գիրերով իր անունը հիւսող: Դժբախտաբար յիշատակարանները Սահակդուխտի անունը միայն կ'ա-

լանդեն մեզի, անդրանիկ հայ քերթողուհիի մը պսակը բոլորած անոր ճակտին շուրջը. եւ յայտնի չէ թէ ծանօթ մեղեդիներէն եւ կցուղներէն որո՞նք արդիւնք են իր գրչին:

Թուականի կարգով երկրորդ եկող հայ գրագիտուհիին ոչ իսկ անունը պահած է մեզ ժամանակը. է. դարուն ապրող Ս. Վահան Գողթնացիի քոյրն է ան. ականդութիւնը այդ կնոջ կը վերագրէ այն շարականը, որ կ'երգուի դեռ մեր եկեղեցիներուն մէջ եւ որ սապէս կը սկսի՝ «Զարմանալի է ինձ քան զերգս երաժշտականաց ծայնս» եւ այլն:

ԺԲ. դարուն երաժշտական քրոնիկը պահած է մեզ ուրիշ հմուտ հայ կնոջ մը անունն ալ՝ Շահանդուխտ: Քրոնիկագիր եպիսկոպոս մը կ'ըսէ թէ տեսած է Շահանդուխտի ձեռքով գրուած նամակ մը եւ անկէ քաղելով կը պատմէ թէ այդ հրաշագեղ կոյսը երեսուն տարի ինքզինքը ճգնութեան կու տայ եւ «ժողովէ զկուսանն եւ դաստիարակէ ի հոգեւոր կրթութիւնս»:

Եթէ չենք սխալիր Սահակդուխտէն, Ս. Վահանի քրոջմէն եւ Շահանդուխտէն զատ ոչ մէկ գրող հայ կին յիշուած է մեր մատենագրութեան մէջ մինչեւ ԺԸ. դարու սկիզբը: Այդ դարուն ալ կը հանդիպինք միայն գրագէտ հայուհիի մը՝ պոլսեցի Մարիամ Քարաքաշեանի, հռոմէականութիւն ընդգրկած կրօնուհիի մը, որ լատիներէնէ գրաբարի թարգմանած է երկու աստուածաբանական գործ եւ հեղինակած **Ակն Հոգւոյ** կրօնական համառօտ գրուածքը:

Այսքանը գրած է Հրանտ Ասատուր:

Մենք, շարունակելով իր խօսքը, կը յիշենք նաեւ Ալիծ Տարսոնացին:

Աւելի ուշ, 12-րդ դարուն ունեցեր ենք ծաղկող կամ գեղագրող կին մը, այսինքն մէկը որ գեղեցիկ գիր ունի, մանրանկարչութիւն կ'ընէ եւ մատեաններ կ'ընդօրինակէ՝ Ալիծ Տարսոնացին, որ տեսէք թէ ինչ գրեր է.

«Ծայրն Ձա-յին, ծակըն Ծա-յին

Չի' նըմանիր գիրն Ալիծին:

Եւ դարձեալ ասէ վասն ուզողացն, թե ով որ գրէ

Զծայրն Ձա-յին, զծակըն Ծա -յին,

Նա կու լինի փեսայ Ալծին:

Եւ ոմն ի նոցանէ գրեալ եդիր. և հաւանեալ ասէ.

Ծայրն Ձա-յին, ծակըն Ծա-յին

Կու նըմանի գիրն Ալիծին...»

Այս իշխանուհին այդ օրերու թագաւոր Հերթում Ա.ի եղբօր աղջիկն էր եւ նշանաւոր էր որպէս գեղագրուհի: Կը կարծեմ թէ մեր պատմութեան առաջին ֆէմինիստը այս իշխանուհին եղած է, որովհետեւ որոշած է ամուսնանալ մէկու մը հետ, որ իր ձեռագրին չափ գեղեցիկ ձեռագիր ունի, կամ ձեռագիր մը, որ ինք, Ալիծը կը հաւնի. եւ գրեր է իր այս նշանաւոր խօսքերը:

Առաջին հերթին շատ պարզ կը թուի այս պատմութիւնը մեզի. բայց տեսէք թէ որքան խորունկութիւն կայ հոն.

Նախ, ինքն է որ կ'որոշէ իր ապագայ ամուսինին ո'վ ըլլալը. մինչ ուրիշներ պիտի սպասէին որ իրենց հայրը կարգադրէր եւ իրենք կատարէին իրենց հօր կամքը, մանաւանդ երբ իշխանուհի է եւ օրուան թագաւորին եղբօր աղջիկը, այլ խօսքով՝ իր ամուսնութեան մէջ քաղաքական հաշիւներ կրնան ըլլալ նաեւ:

Երկրորդ՝ թէ ինչո՞ւ Ալիծը որոշեր է գիրին գեղեցկութեամբ ընտրել իր թեկնածուն:

Այդ օրերուն, գիտէք, տակաւին տպագիր մեքենան ստեղծուած չէր, եւ թագաւորներն ու իշխանները եթէ կ'ուզէին գիրք մը ունենալ, կը պատուիրէին որ գրողները – որոնք ԳՐԻՉ կը կոչուէին կամ ԾԱՂԿՈՂ – ընդօրինակեն: Ուրեմն իշխանուհի Ալիծը տրամաբանօրէն կը տեսնէ թէ ընդօրինակող մը պէտք է բաւական գիրքեր կարդացած ըլլայ, հետեւաբար բաւական զարգացած կամ մշակուած մարդ պէտք է ըլլայ:

Ահա՛ թէ ինչու կ'ըսեմ թէ Ճէյն Օսթինէն եւ իր *Pride and Prejudice* գիրքէն շատ առաջ, որ գրականութեան մէջ առաջին ֆէմինիստական վէպը կը համարուի, որովհետեւ հերոսուհին կը մերժէ հետեւիլ «օրէնք»ին եւ ամուսնանալ ոեւէ մէկուն հետ որ իր ձեռքը խնդրէ, պարզապէս որովհետեւ դրամօժիտ չունի (տօթա), 12-րդ դարուն մենք ունեցեր ենք ո'չ միայն մեր, այլ ամբողջ գրականութեան առաջին ֆէմինիստ կինը: Քիչ բան չէ:

ԾԻՐԱՆԻ ԱՆՈՒՇ

Այս տարի ծիրանները շատ շուտ հասունցել են առատ էին Եգիպտոս: Եթե մինչև Յունիս վերջ արդեն անուշ պատրաստած չըլլայի, շուկայէն անյայտացած պիտի ըլլար հազիւ մէկ ու կէս ամիս կեանք ունեցող այս ոսկեգոյն քաղցրահամ պտուղը:

Մեծ կաթսային մէջ, կորիզազրկուած ու վրան շաքար աւելցուած ծիրանները կը փփփային մեղմ կրակին վրայ ու ես արդէն իսկ բաւական թանձրացած պղպշակները դանդաղ խառնելով մտովին փոխադրուած էի Պուլկարիոյ ծովեզերեայ քաղաք՝ Վառնա:

1968-ի Յուլիս ամսուայ ընթացքին մեծ-հայրիկս, հռչակաւոր երգիծանկարիչ Ալեքսանտր Սարուխան, մեծ-մայրիկս, անոր եղբայրը՝ Նկարիչ-արձանագործ Օննիկ Աւետիսեան ու իր տիկինը, Սովետական Հայաստանի սփիւռքի հետ կապի կոմիտէի հրաւերով մէկ ամիս Երեւան մնալէ ետք ծրագրած էին մի քանի շաբաթ ալ Վառնա մնալ: 1920ական թուականներուն վերջը երբ մեծ-մայրիկս ու իր եղբայրը Եգիպտոս հաստատուած են իրենց քոյրը Վառնա հարս գացած էր արդէն:

Քոյրերու և եղբոր միջև այս յիշատակելի հանդիպումին ներկայ ըլլալու փափաքէն մղուած, ծնողքս որոշեր է «անակրնկալ» մը ընել և ճիշտ նոյն շրջանին չորս հոգիով միանալ իրենց Վառնա: Կէս գիշերը բաւական անց, Պուլկարեքէնէ զատ ուրիշ ոչ մէկ լեզու գիտցողներու թուղթի մը վրայ գրուած հասցէ մը ցոյց տալով, հարցնելով-հարցնելով հասանք մեծ-մորաքրոջս տունը ու յաղթական հարուածներով ծեծեցինք դուռը:

Տնեցիները գիսախռիւ, ոչ բոլորը քանի որ մեծ-հայրիկս ճաղատ էր արդէն, քնաթաթախ ու վրդոված բացին դուռը եւ մենք ուրախ աղմուկով, « Ինչ՞ ըսիք այս անկակրնկալին», պոռչտալով մտանք ներս:

Յարկաբաժնին բուն բնակիչները, մեծ-մորաքոյրս ու իր ամուսինը, իրեց որդին, հարսն ու երկու տղաքը արդէն իսկ ռազմական կարգադրութիւններ ըրած էին չորս երեց հիւրեր տեղաւորելու իրենց փոքրիկ երկու ննջասենեակնոց յարկաբաժնին մէջ ու ահաւսիկ վրայ հասանք մենք՝

երկու երեց ու երկու երախաներ ...: Տեղացիները բարձ ու ծածկոց թելերնուն տակ դրած կամացուկ մը դրացիին հիւրասիրութիւնը չարաչար գործածելով հոն գիշերեցին մեզի գիջելով իրենց անկողինները:

Երկար ճամբորդութեան ու անքնութեան պատճառաւ յաջորդ օրը կէսօր եղած էր երբ արթնցայ ու սկսայ զննել շրջապատս: Աղմուկը խոհանոցէն կու գար ու ուղղուեցայ դէպի հոն: Անցքը լեցուն էր վրայէ-վրայ շարուած փայտէ տուփերով, խոհանոցին չորսդին մեծ տաշտերու մէջ լուացուած ծիրաններ կային իսկ ճիշդ կեդրոնը գետինը դրուած Primusին վրայ 8 տարեկան հասակէս աւելի բարձր հսկայ կաթսայի մը մէջ ծիրաններ կ'եռային:

Յաճ աթոռակի մը վրայ, վարպետութեամբ տեղաւորուած էր գիրուկ մեծ-մորաքոյրս, կրակին տաքութիւնէն կարմրած այտերով ու ձեռքի մեծ շերտփով ծիրանները կը խառնէր: Հարցական նայեցայ մայրիկիս որ դանակը ձեռքին մեծ-մայրիկիս և մօրեղբոր կնոջ օգնութեամբ լուացուած ծիրաններուն կորիզները կը

հանէր:

«Ծիրանի անուշ շինելու ժամանակն է», ըսաւ ան խանդավառութիւն ցոյց տալով մինչ մօրեղբօր կինը կեդրոնացած ու անթերի ճշգրտութեամբ կը կորիզագրկէր պտուղները իսկ մեծ-մայրիկս քաղցրահամ մսոտ ծիրան մը բերանը նետելէ ետք «Օ՛ֆ, հոս շատ տաք է, վրաս մարելիք պիտի գայ», ըսելով դուրս ելաւ խոհանոցէն: Քոյրիկիս և ինծի զբաղցնելու համար մեծ-մօրաքոյրս խորհուրդ տուաւ ծիրաններուն կորիզները պատշգամ տանիլ, մուրճով մը կտորել զանոնք և նշահամ միջուկը ուտել:

Հակառակ որ Պուկկարիան ընկերվարական հանրապետութիւն էր սակայն կառավարութիւնը արտօնած էր որ անհատներ փոքրիկ այգիներու սեփականատէր դառնային: Մեր ազգականները ծիրանենիներով լի այգի մը ունէին որ տարեկան 100 քիլոյէն աւելի բերք կու տար: Կէսը կը ծախէին իսկ մնացեալը իրենց սպառումին համար էր: Մէկ մասը որպէս պտուղ կ'ուտուէր, մի քանի քիլոյով չիր կը պատրաստուէր ու մեծ մասը անուշիկ կը վերածուէր ծմռան ուտելու համար: Այս արարողութիւնը կը կատարուէր ամէն

տարի Օգոստոսին և մենք, 8 հոգիով հիւր գացեր էինք իրենց այդ շրջանին:

Իրիկուան դէմ ուրիշ ազգականներ ալ եկան ու բոլորը միասին ձեռք տուին մեծ-մօրաքոյրս: «Սա անուշին համը ե՛րբ պիտի նայինք», մեծ-հայրիկիս ժպտուն դէմքը կ'երեւէր բաղնիքի պէս տաքցած խոհանոցին դռան դուրսէն: «Մէյ մը ճաշ մը ուտենք յետոյ ...», մեծ-մօրեղբայրս էր յուսահատ շեշտով «Անուշէ զատ բան չ'եփուի՞ր այս տան մէջ ...», աւելցուց ու յանդիմանական նայուածք մը ուղղեց իր չլսել ձեւացուցած տիկնոջը:

Բարեբախտաբար մեր մեկնելէն շատ առաջ անուշ պատրաստելու արարողութիւնը յաջողութեամբ աւարտեցաւ ու մառանին մէջ քով-քովի 50 հատ ապակիէ անօթներ ոսկեգոյն անուշով լի ու հալած մոմով փակուած բերաններով գրաւած էին իրենց պատուական տեղը:

Իմ անուշս ալ պատրաստ էր: Քիչ մը պաղելէն ետք երբ պարպեցի զայն, հազիւ 7 հատ ապակիէ անօթներ շարեցի պահարանիս մէջ:

*Սօսի Ներքերեան-Յակոբեան
Յունիս 2022*

ԵԳԻՊՏԱՅԻ ՎԻՊԱԳՐՈՒՄԸ

Լաթիֆա Ալ Զայյաթ, եգիպտացի հռչակաւոր գրագիտուհին, որուն գիրքերուն մէկ մասը այսօր կարելի չէ գտնել Եգիպտոսի գրախանութներուն մէջ, որովհետեւ «արգիլեալ գրականութեան» մէջ կը դասուին, եւ որուն «Բաց Դուռը» վէպն է, որ իր հռչակը ամրացուց, 1969 թուականին, Կոմիտասի ծննդեան հարիւրամեակին առիթով, պաշտօնական հրաւերով Երեւան կ'այցելէ:

Չենք գիտեր դժբախտաբար, թէ ի՞նչ եղած են իր տպաւորութիւնները, եւ թէ զանոնք արձանագրած է, թէ ոչ, ու եթէ արձանագրած է, արդեօք ո՞ր:

ՁՈՒԿԵՐԸ

Գիտէ՞ք թէ լողացող ձուկեր դիտելը կը նուազեցնէ ճնշումն ու ջիղերու լարումը. այդ է պատճառը, որ ատամնաբոյժերու եւ բժիշկներու սպասասենեակներուն մէջ յաճախ փոքր ձկնարաններ կը գտնուին:

ԱԼ ԱԶՀԱՐ ԵՒ ԾԱՂՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԼ-Ազհարի միջազգային եւ օտարերկրեայ ուսանողներու կրթութեան զարգացման կեդրոնը Կիրակի, 24 Յուլիս 2022-ին, Նասր քաղաքի ԱԼ-Ազհար համաժողովներու կեդրոնին մէջ կազմակերպած էր մրցակցութեան յաղթողներն ու ԱԼ-Ազհարի մասնակիցները մեծարելու արարողութիւն մը: Ծաղրանկարչական արուեստի միջազգային ֆորումը իր առաջին նիստին, որուն մասնակցած էր 31 երկիր՝ աւելի քան 400 ստեղծագործութիւններով, հիւրընկալած էր իսլամական հետազօտութիւններու ակադեմիայի գլխաւոր քարտուղար փրոֆ. Նազիր Այադին, Ազհարի ինստիտուտներու բաժնի ղեկավար փրոֆ. Դոկտոր Նահլա Ալ-Սահիդին, Միջազգային ուսանողներու կրթութեան զարգացման կեդրոնի ղեկավար, դոկտոր Եուսէֆ Ամէր, Սենատի կրօնական կոմիտէի ղեկավար եւ ԱԼ-Ազհարի խումբ մը բարձրաստիճան ղեկավարներ, դեսպաններ, օտարերկրեայ մշակութային խորհրդատուներ, ծաղրանկարով հետաքրքրուող մտաւորականներ ու արուեստագէտներ:

Տօնակատարութեան ընթացքին մեծարուեցան միջազգային տաղանդաւոր ուսանողներ, որոնք կը մասնակցէին կեդրոնին կողմէ կազմակերպուած սեմինարներուն, ուսանողներուն սորվեցնելու ծաղրանկարչութեան եւ դիմանկարի սկզբունքները: ԱԼ-Ազհարի առաջին ծաղրանկարի միջազգային ֆորումը յարգանքի տուրք մատուցեց եգիպտական

ծաղրանկարի ռահվիրաներէն քանի մը անուններու՝ հանգուցեալ նկարիչ Ալեքսանդր Սարուխանի, հանգուցեալ նկարիչ Մոհամմէտ Ապտէլ Մոնէիմ Ռախանի եւ հանգուցեալ նկարիչ Ահմատ Տողանի, հանգուցեալ նկարիչ Ճումաա Ֆարիաթի, նկարիչ Շերիֆ Ալիշի եւ նկարիչ Մոհամմէտ Հաքիմի:

Համաժողովը նաեւ կազմակերպած էր գեղարուեստական ցուցահանդէս մը, ցուցադրելու ԱԼ-Ազհարի ծաղրանկարներու առաջին միջազգային մրցոյթին մասնակցող աշխատանքները, ինչպէս նաեւ առաջին անգամ էր որ կը ցուցադրուէին եգիպտական ծաղրանկարի վաստակաւոր ռահվիրաներու մեծ խումբի մը ծաղրանկարները այս ֆորումին մէջ, ի նշան երախտագիտութեան եւ գնահատանքի, իրենց կեանքի ընթացքին եգիպտական մամուլին անոնց մատուցած արուեստին համար:

Ցուցադրուած էին նաեւ մրցոյթին մասնակցած լաւագոյն ստեղծագործութիւնները:

ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԵՐԺՈՒԱԾ ՖԻԼՄ ՄԸ

«Ոսկե Ծիրան» ֆիլմի միջազգային փառատոնը, առանց որեւէ պատճառ նշելու, մերժած է Արցախի մասին եղած «Ապրելու Ցանկութիւն» (The Desire to Live) վաւերագրական ֆիլմին մասնակցութիւնը:

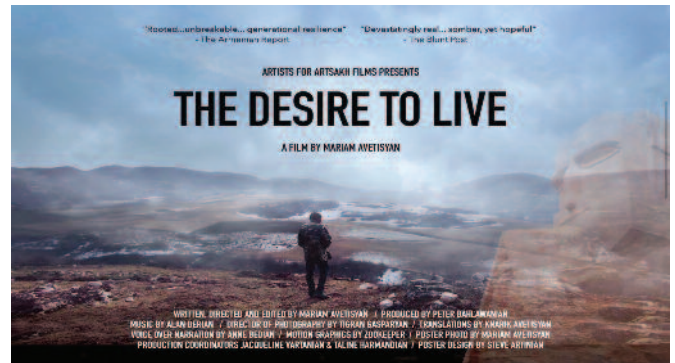
«Տարածաշրջանային համայնապատկեր» բաժնին «Վաւերագրական ֆիլմ» ենթաբաժանումին մասնակցելու դիմումը, ըստ ֆիլմարտադրիչ Փիթըր Փահլավանեանի, մերժուել է փառատոնին 20 օր մնացած:

Փառատոնին բացումը պիտի կատարուի Յուլիս 10-ին, Երեւանի մէջ:

Ֆիլմը, որուն բեմադրիչը արցախցի Մարիամ Աւետիսեանն է, կը պատմէ կեանքը Արցախի մէջ եւ կը խօսի 2020-ի պատերազմին հետեւանքներուն մասին, Արցախի ժողովուրդին վրայ:

Այս վաւերագրական ֆիլմը մինչեւ այսօր ցուցադրուած է աշխարհի 36 երկիրներու 76 քաղաքներուն մէջ, մասնակցեր է 125 փառատոններու եւ շահեր է 126 մրցանակներ, 63 փառատոններու մէջ: Ֆիլմը գնահատուած է 8/10 նիշով:

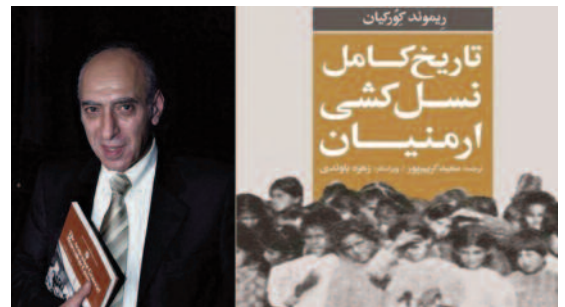
Ըստ ֆիլմին պատասխանատուներուն, անոր մերժումին պատճառը կրնայ միայն «խաղաղութեան գործընթացը խոչնդոտելու» վախը ըլլալ:

Ռ. ԳԵՈՐԳԵԱՆԻ ԳԻՐՔԸ ՊԱՐՍԿԵՐԷՆ

Ռայմոնտ Գեորգեանի «Հայոց Ցեղասպանութիւնը – ամբողջական պատմութիւն» հաստափոր հատորը լոյս տեսած է պարսկերէն, Թեհրանի մէջ, Աֆքար հրատարակչատունէն, Սաիտ Քարիմփուրի թարգմանութեամբ:

Ռ. Գեորգեանի գիրքը լոյս տեսած է 2006 թուականին ֆրանսերէնով եւ անկէ ետք թարգմանուած է բազմաթիւ այլ լեզուներու:

ՆՈՐ ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹ

2022 թուականի Յունիս 14-ին Հայաստանի մէջ շրջանառութեան դրուեցաւ նոր դրոշմաթուղթ մը, որ կը կրէ նոպէլեան մրցանակակիր Արտեմ Փաթափութեանի անունն ու դիմանկարը: Դժբախտաբար սակայն հակառակ տորթ. Փաթափութեանի սփիւռքահայ ըլլալուն, իր անունը դրոշմաթուղթին վրայ կ'երեւի աբեղեանական տառադարձութեամբ՝ Պատապուտեան, ինչ որ, նուագագոյնը ըսելու համար, անհեթեթ է: Դիւրաւ կարելի էր պրպտել ու տեսնել, թէ մրցանակակիրը ինք ինչպէ՛ս կը գրէ իր մականունը, կամ գոնէ կարելի էր իրեն հարցնել: Տխուր երեւոյթ, այսքան շքեղ իրադարձութեան մը մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՆԻՆ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Միջազգային ճանաչում վայելող հեռատեսիլի Euronews կայանը, 11 Յունիս 2022-ի իր ծրագիրներուն մէջ ներկայացուցած է կարճ ֆիլմ մը, «Մոռցէք Ֆրանսան, գինիի նոր նշանակէտը Հայաստանն է» խորագրով:

Այս ֆիլմը կը ներկայացնէ Հայաստանի մէջ գինեգործութեան սկիզբը ուժ հազար տարի առաջ, հիմնուելով «Գինու Պատմութեան Թանգարան»ի ցուցանմոյշներուն վրայ:

Թանգարանը կը գտնուի Երեւանէն 30 քմ. հեռու, Armenian Wine Winery գործարանին հարեանութեամբ եւ 8 մ. խորութեամբ պազալտէ քարայրի մը մէջ:

«Երբ նեղ անցքէն վար կ'իջնէք, ձեզի կը թուի թէ գինիի հսկայական ամբար մը մուտք կը գործէք»: Թանգարանին մէջ ցուցադրուած է թէ ինչպէ՛ս գինին մաս կազմած է եւ կը շարունակէ կազմել հայոց կեանքին, ծնունդէն մինչեւ մահ:

Հեռատեսիլի կայանը իր հաղորդումին մէջ կը նշէ նաեւ գինիի առնչուող մատենագիտութիւնը, ինչ որ կը հաստատէ գինեգործութեան իրապէ՛ս հին ըլլալը Հայաստանի մէջ:

Թէեւ ֆիլմին տեւողութիւնը ընդամենը 1:31 վայրկեան է, բայց մեծ գոհունակութիւն կը պատճառէ դիտողին, հայ ըլլայ ան թէ ոչ:

Ամենէն գեղեցիկը այն է, որ հաղորդումը կը սկսի մանրանկարի մը ցուցադրութեամբ:

ՄՐՑԱՆԱԿԱԿԻՐ ՀԱՅՈՒՎԻՆ

Երիտասարդ դաշնակահարուհի Լաուրա Գալստեան արժանացեր է առաջին մրցանակի եւ յատուկ կրթաթոշակի, 1-5 Յունիս 2022-ի ընթացքին Իտալիոյ Կոյա տէլ Գոլէ քաղաքին մէջ, Փիեթրօ Արկենտոյի անունը կրող 24-րդ մրցաշարքին:

Ամենամեայ այս մրցոյթը հիմնադրուած է 1998 թուականին եւ կը կրէ անունը իտալացի հանրածանօթ դէկավար Փիետրօ Արկենտոյի եւ տարբեր դասակարգեր ունի՝ դաշնամուր, ձայնային եւ սենեկային: Այս տարի տարբեր երկիրներէ 30 կատարողներ մասնակցած են մրցումին, որոնց շարքին Թուրքիայէն եւ Ատրպէյճանէն եւս մասնակիցներ եղած են:

Լաուրա Գալստեան 18 տարեկան է եւ Մանհայմի (Գերմանիա) բարձրագոյն երաժշտանոցին ուսանողուհի:

ՓԱՍՏԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳԻՐՔ

Սպանիոյ մէջ լոյս տեսած է հայոց ցեղասպանութեան վերաբերող փաստագրական նոր գիրք մը, Մատրիտի CEU Սան Փապլօ համալսարանի դասախօս, քաղաքական վերլուծաբան եւ լրագրող Ռիքարտօ Ռուիս տը լա Սերնայի հեղինակութեամբ:

Այս գիրքը կարերուր դեր ունի կատարելիք Սպանիոյ մէջ, ճշգրիտ տեղեկութիւններ փոխանցելով ժողովուրդին, հաւասարակշռելու համար յերկրածոյ այլ «պատմական» գիրքերու ազդեցութիւնը:

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԸ

44-օրեայ պատերազմին ետք, ոչ միայն Արցախի հողերը, այլ նաեւ անոնց վրայ կանգնած յուշարձանները անցած են Ատրպեյճանին, հակառակ որ գիտականօրէն հաստատուած է անոնց հայկական ըլլալը:

Ատրպեյճան առանց կարելորութիւն տալու գիտական հաստատումին, կը շարունակէ նենգօրէն փոխել այդ կոթողներուն պատմութիւնը, միաժամանակ զանոնք պղծելով եւ քանդելով:

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մամլոյ դիւանը այս առնչութեամբ դիմած է համաշխարհային հանրութեան օգնութեան եւ դատապարտած «Ատրպեյճանի իշխանութիւններուն նախաձեռնութիւնը»:

Հոլանտայի Միջազգային Դատարանը որպէս իրաւայաջորդ եւ իրաւատէր ճանչցած է երկիր մը՝ Հայաստանը, որուն պատմական յուշարձանները յայտնուած են այլ պետութեան մը՝ Ատրպեյճանի տարածքին:

Ասիկա աննախադէպ է, որովհետեւ մինչ այս որոշումը, պատմական յուշարձաններուն տէրը կը համարուէր այն երկիրը, որուն տարածքին կը գտնուին այդ յուշարձանները:

Ըստ հայկական ճարտարապետութիւնը ուսումնասիրող հիմնադրամի փոխ տնօրէն Ռաֆֆի Քորթոշեանին, Հայաստան իրաւունք ունի դիմելու ՄԱԿին, ապացուցելու իր յուշարձաններուն պղծումի փաստերը, եւ եթէ դրական պատասխան չստանայ, զանոնք տրամադրել ՄԱԿի անվտանգութեան խորհուրդին:

«ՁՈՒ ՁՈՒ ՓԱՅՏԷ ՁՈՒ»

Եակով Զարգարեան դաշնակահար է եւ արուեստի մեծ սիրահար: Անոր ամենամեծ հպարտութիւնը փայտէ, կաւէ, ապակիէ եւ մետաղէ նկարազարդ հաւկիթներու հաւաքածոն է՝ 650 նմոյշ: Հաւաքածոյին առաջին հաւկիթը Մարտիրոս Սարեանը նկարազարդած է, յետոյ Մինաս Աւետիսեանը, Բաժբէուկ Մելիքեանը, Ռուտոլֆ Խաչատրեանը եւ այլ մեծ արուեստագէտներ:

Եակով Զարգարեանը ամէն տարի հաւաքածոն կը հարստացնէ նոր օրինակներով, որոնց համար անոր երկու սենեականի բնակարանին մէջ արդէն հազիւ տեղ կը գտնուի:

«**Կոլեկցիոնները** (հաւաքածոյ կազմող) ամենաանկուշտ մարդն է: Հարիւր հատ ունի, ուզում է հարիւր մէկն ունենայ, քսան հազար հատ ունի, քսան հազար մէկ հատ է ուզում ունենալ: Դա հիւանդութիւն է: Ես շատ ուրախ եմ, որ տառապում եմ այդ հիւանդութիւնից», կ'ըսէ Եակով Զարգարեանը:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ ՄՐՑԱՇԱՐԸ

Երկու տարի դադարէ ետք, «Եգիպտահայ Պասքէթ-պոլի Մրցաշար»ը աշխուժորէն վերսկսաւ մաս կազմել գաղութին տարեկան գործունէութեան եւ ահաւասիկ Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ կազմակերպեց իր աւանդական ձեռնարկը Ուրբաթ 22, Շաբաթ 23 եւ Կիրակի 24 Յուլիս 2022-ին, նուիրուած Եգիպտոսի 23 Յուլիսի յեղափոխութեան 70-ամեակին:

Մրցաշարը կը վայելէր Գերշ. Տ. Աշոտ Եպս. Մնացականեանի հովանաւորութիւնն ու Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ ատենապետ՝ տոքթ. Հրայր Տրդատեանի եւ ազնիւ տիկնոջ նախագահութիւնը:

Գորոնա ժահիրին ստիպողական արգելափակումէն ձերբազատուած, հոծ բազմութիւն մը ներկայ եղաւ եռօրեայ մրցաշարին: Մարզարանին ժրաջան ատենապետուհի Տիկին Անի Թիւթիւնճեան-Խաթաբարի գալուստ մաղթեց Գահիրէէն ժամանած պասքէթ-պոլի խումբերուն եւ անոնց ընկերակցող համակիրներուն, եւ շնորհակալութիւն յայտնեց, որ բոլորը ընդառաջած էին իրենց հրաւերին. ապա ներկայացուց առաջին մրցումին՝ Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ եւ Հ.Մ.Ը.Մ. Կամքի աղջիկներուն խումբերուն անդամները: Հակառակ որ Կամքի խումբը կը բաղկանար միայն 6 մարզիկուհիներէ, սակայն անոնք կանոնաւոր եւ լաւ խաղարկութեամբ յաղթական հանդիսացան, 38-14 արդիւնքով եւ անցան Կիրակի օրուան աւարտական մրցումին:

Օրուայ երկրորդ խաղը Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ եւ Սրբուհի Թերեզայի տղոց խումբերուն միջեւ էր: Ուժերը բաւական հաւասար ըլլալուն մրցումը տաք էր եւ աւարտեցաւ ի նպաստ հիւրընկալ խումբին, 57-48 արդիւնքով: Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ տղաքը անցան Կիրակի օրուան աւարտականին:

Երրորդ մրցումը Հ.Մ.Ը.Մ. Արարատի եւ Հ.Մ.Ը.Մ. Կամքի տղոց խումբերուն միջեւ էր. Արարատի տղաքը գերազանց խաղարկութեամբ յաղթական հանդիսացան, 60-21 արդիւնքով:

Շաբաթ, 23 Յուլիսի յայտագրին վրայ երկու ամենէն հետաքրքրական մրցումները կային՝ Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ եւ Հ.Մ.Ը.Մ. Արարատի աղջիկներուն եւ տղոց խումբերուն միջեւ: Մինչեւ երկրորդ քառորդախաղի աւարտը արդիւնքի տարբերութիւնը քիչ էր աղջիկներուն խումբերուն միջեւ, սակայն երրորդ ու չորրորդ քառորդախաղերուն ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ աղջիկները ինքնավստահութիւն շահելով ձերբազատուեցան ջիղերու պրկումէն, կարողացան մեծ առաւելութիւն արձանագրել ու մրցումը աւարտեցաւ ի նպաստ իրենց, 55-36 արդիւնքով:

ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ եւ Հ.Մ.Ը.Մ. Արարատի տղոց միջեւ խաղը սկսաւ շատ արագ ու խառնաշփոթ: Միայն արձակում մը հոս, անյաջող յարձակում մը հոն, ու հանդիսատեսներուն սրտերը կը տրոփէին հոս ու հոն: Արդիւնքը շատ մօտ էր խաղին ամբողջ տեւողութեան ընթացքին, մինչեւ որ մրցումը աւարտեցաւ ի նպաստ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ, 69-64 արդիւնքով:

Գիշերուան ժամը 11-ը անց սկսաւ տարեկան պարահանդէսը, ծովահայեաց յունական ակումբին՝ Olive Islandի մէջ: Աղեքսանդրիոյ համար աննախադէպ երեւոյթ մըն էր պարահանդէսէն շաբաթ մը առաջ տոմսերուն սպառիլը. ուշ դիմողները զրկուեցան այս շատ յաջող պարահանդէսէն: DJ Այգ Գալայճեանի հնչեցուցած շատ սիրուած երգերը պարահարթակը լեցուն պահեցին: Կէս գիշերը շատ անց, Տիկին Անի Թիւթիւնճեան, իր շուրջ ունենալով Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ երիտասարդ վարչականները, կտրեց կարկանդակը, որ նուիրուած էր նորընտիր վարչութեան անդրանիկ ձեռնարկին, որմէ ետք տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւնը:

Կիրակի, 24 Յուլիսին տեղի ունեցաւ աղջիկներուն աւարտական մրցումը, Գահիրէի ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ եւ Հ.Մ.Ը.Մ. Կամքի խումբերուն միջեւ: Խաղը միակողմանի էր ու Գահիրէի աղջիկները դիւրին յաղթանակ մը տարին, 46-16 արդիւնքով:

քով : Խմբապետուհի Մարալ Յակոբեան-Նաճարեան ստացաւ բաժակը, տիկին Ալիս Վարձպետեան-Իզգաթի կողմէ նուիրուած:

Տղոց աւարտականը երկու ՀՄԸՄ ՆՈՒ-ՊԱՐՆԵՐՈՒՆ միջեւ էր, որ, ի զարմանս բոլորին, խիստ հետաքրքրական ու վտանգաւոր էր: Աղեքսանդրիոյ տղաքը լաւ խաղարկութիւն ցուցաբերեցին, նեղ կացութեան մատնելով Գահիրէի տղոց: Մինչեւ երրորդ քառորդախաղի աւարտը Աղեքսանդրիոյ տղաքը հաւասարութիւն ձեռք բերին: Չորրորդ քառորդախաղին էր, որ Գահիրէի տղաքը բարելաւելով իրենց խաղը, արդիւնքի առաւելութիւն ապահովեցին եւ մրցումը աւարտեցաւ 77-59 արդիւնքով: Խմբապետ Հրազդան Գալընեան ստացաւ բաժակը, որ նուիրուած էր տիար Այգ Գալայնեանի կողմէ, իսկ մրցաշարին բոլոր մետայլները՝ տէր եւ տիկին Վարդ Ալեքսանեանի կողմէ:

Վարձքը կատար Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ ՆՈՒՊԱՐԻ երիտասարդ վարչութեան, յաջող մրցաշար եւ պարահանդէս կազմակերպելու համար:

*Սօսի Ներերեան-Յակոբեան
Յուլիս 2022*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Տիկին Մանուշ Թերզիպաշեան-Չոփուրեան, վերադարձած ԱՄՆԷՆ, ՀԲԸՄԻ վերակազմեալ Երուանդ Գ. Աղաթօն գրադարանին կը նուիրէ իր անձնական գիրքերէն 14 կտոր, որոնց համար կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնը:

